

Подільське СЛОВО

№38 (42/5349) П'ятниця, 20 вересня 2019 року

12 сторінок

Головні цифри
бюджету-2020

2

Справи в громаді

Урочисте відкриття амбулаторії в Баворові

Розвитку медицини у Великогаївській об'єднаній територіальній громаді приділяють особливу увагу, адже днями тут відкрили вже другу амбулаторію загальної практики-сімейної медицини. Реконструйована амбулаторія в Баворові обслуговуватиме мешканців 9 навколишніх сіл, які належать до Великогаївської ОТГ, — Грабовець, Білоскірка, Баворів, Застав'є, Козівка, Скоморохи, Смолянка, Прошова, Теофілівка.

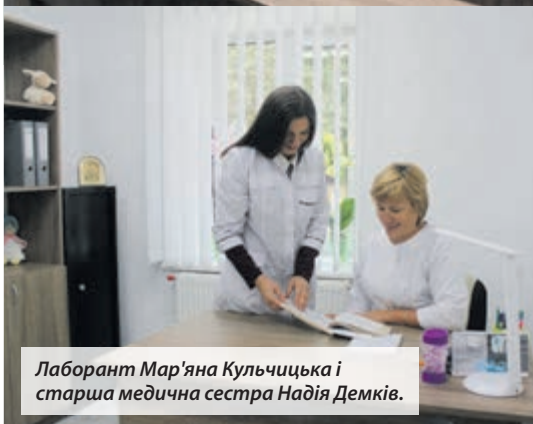
Лабораторія

Якщо театр починається з
гардеробу, то амбулаторія
— із сучасної рецепції.
Медичний реєстратор
Ірина Марищак

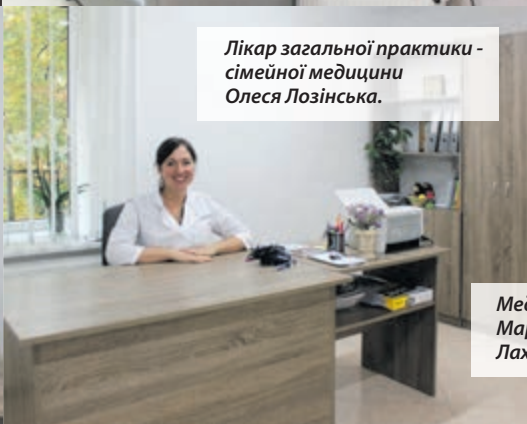

Допомогти
може кожен!

6

Лаборант Мар'яна Кульчицька і
старша медична сестра Надія Демків.

Лікар загальної практики -
сімейної медицини
Олеся Лозінська.

Медсестра
Марія
Лаховська.

Маніпуляційна

До Всеукра-
їнського дня
бібліотек

7

За словами голови ОТГ Олега Кохмана, колись тут була дільнична лікарня Тернопільського районного медичного об'єднання. Після створення громади на сесії було прийнято рішення про осучаснення і реконструкцію приміщення. В результаті на першому поверсі створена сучасна амбулаторія, а на другому планується терапевтичне відділення Тернопільської районної лікарні. Роботи тривали з грудня 2018 року по травень 2019 року. Загальна вартість проекту становить 3 мільйони 450 тисяч гривень, з яких 2 мільйони 150 тисяч гривень було спрямовано з місцевого бюджету. Ще 1 мільйон 300 тисяч гривень — кошти субвенції державного бюджету на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад.

Андрійович. — 3 цієї метою в березні було відкрито «Великогаївську амбулаторію загальної практики – сімейної медицини», яка на сьогодні забезпечує медичне обслуговування жителів Великих Гаїв, Дичкова, Красівки, Застінки, Товстолуга та Кип'ячки. Загальна кошторисна вартість об'єкта становила 10 млн 300 тис. грн, з них понад 5 мільйонів — це власні кошти громади. Завдяки активній підтримці медичної реформи депутатами нашої громади сьогодні ми урочисто відкриваємо амбулаторію в Баворові. У найближчих планах — реконструкція ФАПів у Прошовій та Козівці».

Зі слів начальниці відділу фінансів Великогаївської ОТГ Наталії Бойко, яка паралельно курує в громаді медичний напрямок, фактично амбулаторія обслуговує пацієнтів вже з червня цього року. Однак завершували ще деякі роботи, тому урочисте відкриття запланували на вересень.

Як розповів директор закладу, лікар загальної практики-сімейної медицини Віталій Дударенко, наразі в амбулаторії працюють троє сімейних лікарів, з якими понад 70% населення вже уклало декларації. В закладі пацієнтам надають первинну медичну допомогу: консультації сімейних лікарів, профілактика, зокрема вакцинація, діагностичні обстеження: загальний

аналіз крові та сечі, аналіз на глюкозу та холестерин, електрокардіограма, експрес-тести на СНІД, гепатити, тропоніни для виявлення інфаркту міокарда. Амбулаторія має 2 власні автомобілі, отож лікарі можуть швидко добратися до хворих. Один із них придбано за підтримки програми «Доступна медицина» Тернопільської ОДА, інший — за кошти місцевого бюджету.

Усі лікарі забезпечені комп'ютерами, принтерами, амбулаторію і фельдшерські пункти під'єднано до мережі Інтернет.

Також тут дбають про покращення технічного оснащення фельдшерських пунктів, вже закуплено два нові апарати ЕКГ у села Скоморохи та Грабовець.

Лікарі
застерігають:
алергія

10

До символічного перерізання стрічки голова громади Олег Кохман запросив голову обласної ради Віктора Овчарука, заступника голови облдержадміністрації Юрія Юрика, начальника управління охорони здоров'я ТОДА Володимира Богайчука, голову Тернопільської районної ради Андрія Галайка, в.о. голови Тернопільської РДА Володимира Осядача та директора Баворівської амбулаторії Віталія Дударенка.

«Ми прагнемо, щоб мешканці нашої громади отримували якісні медичні послуги в сучасних комфортних умовах, — каже Олег

Чи може ваша
дитина стати
генієм?

11

На поверхнях влади

«Жити буде краще і веселіше»: головні цифри бюджету-2020

15 вересня Кабінет Міністрів подав до Верховної Ради проект державного бюджету на 2020 рік. **2019-й стане останнім, коли відбувається щорічне планування бюджету — без середньо- та довгострокового.** Надалі затвердженню бюджету передуватиме ухвалення повноцінної трирічної декларації. «Наша стратегія в тому, щоб з кожним роком державний борг став меншим. Для цього мало одного року — треба планувати це на середньо- та довгостроковий період», — **зазначив Прем'єр-міністр Олексій Гончарук** на брифінгу.

Передбачений законопроектом ривету доходу державного бюджету — 1 трильйон 79 мільярдів 500 мільйонів гривень. Це не набагато перевищує показники цьогорічного українського кошторису (1 трильйон 26 мільярдів) — особливо з урахуванням показника інфляції, яка у 2019-му, за прогнозами, становитиме 7 - 7,4%. Заплановані видатки — 1 трильйон 170 мільярдів грн.

За словами Олексія Гончарука, дефіцит держбюджету-2020 становитиме 2,09% ВВП (у цьогорічному бюджеті — 2,26%). Вочевидь, це більш ніж задовольняє наших партнерів з Міжнародного валютного фонду, які, зазвичай, наполягають, щоб показники бюджетного дефіциту країни-реципієнтів не перевищували 2,5-3%. При цьому рівень у країні високого залишається доволі високим — 54,1% (державний — 46,7, гарантований державою — 7,4%). Але, за світовими мірками, це — аж ніяк не «катастрофа». Приміром, за даними Євростату, середній державний борг країн ЄС перевищує 80%.

Платежі за державним боргом у 2020 році становитимуть близько 438,1 мільярдів гривень (майже 293 мільярди — як «тіло» отриманих у різний час запозичень, 145 мільярдів — за обслуговування держборгу), що дорівнює майже доходу держави (460 мільярдів — але все одно багаті. У 2021-му, якщо все буде добре (країна не залізе в нові борги), ця сума суттєво зменшиться, адже пік платежів за нашими зовнішніми запозиченнями припадає саме на 2019-2020 роки.

Наступного року знову зросте мінімальна зарплата. На 550 гривень — до 4723. Щодо прожиткового мінімуму, у наступному році він становитиме: з 1 січня — 2027 гривень, з 1 липня — 2118, з 1 грудня — 2189 гривень. Збільшено й мінімальні державні гарантії для всіх основних соціальних і демографічних груп населення. Так, ПМ становитиме для дітей віком до 6 років: з 1 січня 2020 року — 1779 гривень, з 1 липня — 1859 гривень, з 1 грудня — 1921 гривня;

- дітей віком від 6 до 18 років: з 1 січня 2020 року — 2218 гривень, з 1 липня — 2318

- гривень, з 1 грудня — 2395 гривень;
- праздатні, з 1 січня 2020 року — 2102 гривні, з 1 липня — 2197 гривень, з 1 грудня — 2270 гривень;
- осіб, які втратили праездатність: з 1 січня 2020 року — 1638 гривень, з 1 липня — 1712 гривні, з 1 грудня — 1769 гривень.

Розмір допомоги при народженні дитини становитиме 41 280 гривень. Передбачено, що виплата цієї допомоги здійснюється одноразово у сумі 10 320 гривень, решта суми допомоги виплачуватиметься впродовж наступних 36 місяців рівними частинами у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, у сумі 860 гривень.

Окрім того, згідно з документом, мінімальний розмір допомоги з вагітності та пологів незастрахованим особам в грудні 2020 року становитиме у сумі 2 383,5 грн проти 2 207,1 грн у грудні 2019 року. Також у документі зазначається, що у 2020 році уряд планує збільшити вартість одноразової натуральної допомоги «пакунок малюка» до 5 тис. грн.

Також вказано, що наступного року відшкодування до трьох років «муниципальна няня» становитиме 1 779 гривень.

Тішити, що новий уряд не відмовляється від програми надання житлово-комунальних субсидій. На ці цілі у проекті бюджету-2020 передбачено 47,6 мільярдів гривень. І, за словами Олексія Гончарука, принцип розподілу та призначення субсидій не змінюватиметься. Можливі лише незначні корективи.

Чи не найбільше зростання (у відсотках до цьогорічних показників) бюджетних витрат заплановане на дорожнє будівництво,

капітальний ремонт, реконструкцію й утримання доріг. На відповідні потреби загалом надають понад 74 мільярди гривень (+32%, порівняно з бюджетом-2019, де на ці цілі передбачили приблизно 56 мільярдів).

Непогано фінансові перспективи і у сферах охорони здоров'я — 108 мільярдів гривень. Скромні суми (але також більші, ніж цьогоріч) спрямують на розвиток культури та інформаційної діяльності — 8,6 мільярдів. Видатки державного бюджету-2020 на освіту заплановано у сумі 136,4 млрд грн, що на 7,7 млрд грн більше, ніж у 2019 році. Вперше у проекті бюджету закладено видатки на розвиток закладів вищої освіти — обсягом близько 300 млн грн. А от коштів на підвищення зарплат освітян, не передбачено, оскільки, за підрахунками Мінфіну, на це потрібно додатково 19,5 млрд грн.

Зростуть видатки і на деякі ланки системи держуправління — зокрема на діяльність Верховної Ради та Офісу Президента. І це, незважаючи на те, що представники чинної влади активно критикували за такі «бюджетні пріоритети» владу колишню. Щоправда, йдеться про скромні «додаткові» витрати на парламент — лише 3 мільйони гривень і офіс Глави держави — 39 мільйонів — на Офіс Президента. У масштабах країни, здавалося б, дрібниця, але якщо сплусувати витрати (1,973 мільярда на ВР і 987 мільйонів — на ОПУ) вийде цілком пристойна сума — 3 мільярди гривень. Раду, що «зайві» 43 мільйони оперів: притлумивши апетити урядовців, Кабмін пропонує скоротити власні видатки на 55 мільйонів гривень. Тож 12 мільйонів навіть заощадять. По мільйону на місяць.

Як і щороку, на коні українські силові. Для державної кримінально-виконавчої служби передбачено в сумі 7,58 мільярда гривень, Державного бюро розслідувань — 1,9 мільярда, на забезпечення діяльності органів прокуратури — 7,67, Національного антикорупційного бюро — 1,04. Ще майже у 18 мільярдів обійдеться українцям діяльність судової влади.

Справи в громаді

#Разом DOBRE. Фестиваль громад Тернопільщини

15 вересня на стадіоні «Колос» у Тербовлі відбувся фестиваль громад #РАЗОМ DOBRE за участю представників 18 об'єднаних територіальних громад Тернопільської області — партнерів програми «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE).

Цьогорічний захід об'єднав ОТГ, що беруть активну участь у програмі DOBRE, з метою представлення кращих практик залучення громадян до прийняття рішень, активізації молоді, спільних ініціатив влади і громадськості на користь громади, заходів для підвищення доброчесності і прозорості урядування.

Під час фестивалю кожна з громад-учасниць продемонструвала власні досягнення у контексті впровадження інструментів участі жителів у розвитку сіл та міст. Під час обговорення представники поділилися досвідом організації роботи на рівні органів місцевого самоврядування, результатами втілення інфраструктурних проєктів, співпраці з партнерами, труднощами з фінансових питань та способами вирішення питань викликів щодо реалізації завдань у рамках програми DOBRE.

До участі у фестивалі долучилася Байковецька та Великогаївська громади. Їх представники отримали відзнаки за ефективне впровадження бюджету участі в рамках реалізації компоненту «Залучення громадян до участі в програмі DOBRE» та пам'ятні призи.

Делегація Великогаївської ОТГ

Делегація Байковецької ОТГ

«Багато громад здійснюють чимало корисних ініціатив у сфері залучення громадян, але про ці ідеї іноді не знають їхні сусіди. Тому такі заходи стають нагодою обмінятися досвідом успішного самоврядування. Також багато громад, особливо в Тернопільщині, хочуть розвивати туристичний напрямок, і їм потрібно вчитися робити нестандартні креативні заходи. Тербовля цьогоріч дуже гарно продумала сучасні та активні форми, — сказав Юлія Ткачук, очільниця компоненту залучення громадян до участі в програмі DOBRE.

Варто зазначити, що у рамках програми фестивалю провели квести, флеш-моби, SMART-вікторини. До того ж кожна громада створила відеоролик «Поради майбутнього». Для учасників діяли різні локації проєктів, які Тербовлянська громада реалізу-

вала разом із програмою DOBRE. Зокрема велосипеди напрокат від туристично-інформаційного цен-

тру, інформаційна студія нещодавно створеного медіа-центру, вуличний кінотеатр та мульти-

медійний воркшоп комп'ютерної школи Do_IT.

«Такі фестивалі потрібні для обміну досвідом та спільного генерування ідей. Більш досвідчені громади могли поділитися не лише історіями успіху, а й невдачними спробами втілення своїх проєктів, сбибли колеги уникати подібних помилок у майбутньому», — розповіла менеджерка компоненту залучення громадян до участі в програмі DOBRE Зоряна Стоцько.

DOBRE

Decentralization Offering Better Results and Efficiency

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE) — це н'я організація Глобал Ком'юнітіз (Global Communities) та фінансує Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). Програма спрямована на посилення місцевого самоврядування та створення кращих умов для розвитку ОТГ, підвищення рівня залученості громадян до прийняття рішень та забезпечення підзвітності та прозорості в громадянській управлінні.

Професійні свята

Щиро вітаю усіх рятувальників, працівників цивільного захисту з професійним святом — Днем рятувальника!

Цього святкового дня хочу побажати усім вам міцного здоров'я, всіляких гарздів та побільше життєвих благ і якомога менше тривожних викликів. Нехай мир і злагода панують у ваших домівках, а Господь Бог оберігає вас від усіх негараздів. Спасибі вам за вірність обов'язку, постійну бойову готовність до боротьби з незваним лихом. Переконайтеся, що ви й надалі збагачуватимете кращі традиції своєї професії, віддано і сумлінно служите в справі.

З повагою — Юрій ТКАЧИК, начальник Тернопільського РВ, підполковник служби цивільного захисту.

Аналітика

Є сумніви: чи вигідна українцям програма «Газ про запас»

В Антимонопольному комітеті вважають, що НАК «Нафтогаз» вводить в оману громадян, які переплачують, купуючи блакитне паливо наперед.

Компанія «Нафтогаз України» та регіональні газопостачальники не надають людям повної інформації про умови програми «Газ про запас», що втілюється в рамках акції «Твоя енергонебезпечна акція». Такого висновку дійшли фахівці Антимонопольного комітету України. Як наголошується в повідомленні регулятора, від споживачів приховують частину інформації щодо вартості об'єкта угоди, докладає відповідні угоди, доводиться переплачувати. Насправді за газ, який можна використати узимку, люди сплачують більше розрекламованої «літньої ціни». Щонайменше на 226 гривень за тисячу кубометрів. Пов'язано це з особливостями Додаткової угоди, яку мають підписати потенційні учасники програми, перш ніж здійснити передплату за газ.

Згідно із документом:

споживач, сплачуючи постачальникові кошти за замовлені обсяги природного газу за ціною, визначеною в угоді, набуває право отримати ці обсяги в період з 1 жовтня 2019 до 31 березня 2020 року виключно у випадку, якщо ціни, що діють на момент постачання, будуть вищими, ніж ціна, за якою здійснено передплату;

– у разі, якщо протягом того ж періоду ціна на природний газ буде нижчою за ціну, за якою було здійснено передплату, **побутовому споживачеві доведеться додатково оплатити вартість реально спожитого газу, незважаючи на наявність передплати обсягу.** Хоча фактично — не ДОДАТКОВО, а заново, бо опла-

чений наперед газ можна буде використати лише у наступні місяці, але, знов таки, тільки за умови, що його вартість буде такою ж або вищою за ціну, яка існуватиме на ринку на той момент. **Повернути свої кошти споживач зможе не раніше 1 квітня 2020 року.**

«Якщо ціна на газ взимку буде нижчою, ніж сплачена за акцією у вересні, доведеться оплатити за новий об'єм газу за новою, нехай і нижчою, ціною, — пояснюють в Антимонопольному комітеті, — а за вже придбаний коштом не повернуть — цей обсяг «чекатиме», доки ціни знов підвищаться. Якщо ж ціна так і залишатиметься нижчою, перерахунок буде можливим лише після 1 квітня».

Тобто, виходить, що замість обіцяної економії, учасникам програми доведеться узимку платити за газ стільки ж, скільки й тим, хто не повірив у ефективність «фішечки» від «Нафтогазу». При цьому частину своїх грошей люди нібито «позичать» газопостачальникам. Звісно ж, без жодних відсотків та компенсацій. До того ж, не відомо, чи повернуть ці кошти

одразу після 1 квітня, чи влітку, чи взагалі не повернуть, «заморозивши» на особових рахунках споживачів як передплату за майбутні періоди.

Зазначимо, що діюча ціна на природний газ для населення у серпні становила 4770 гривень за тисячу кубометрів (без ПДВ і вартості транспортування) і була на 226 гривень нижчою за ціну в рамках акції «Твоя енергонебезпечна акція», йдеться у повідомленні АМКУ.

Отже, Антимонопольний комітет рекомендував «Нафтогазу України» та регіональним газопостачальним компаніям припинити поширення неповної і неточної інформації, оскільки це має ознаки порушення Закону «Про захист від недобросовісної конкуренції».

Комітет також звернувся до Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, з пропозицією вжити заходи для забезпечення контролю за дотриманням газопостачальними компаніями ліцензійних умов.

В НАК «Нафтогаз» пока не відреагували на оприлюднені АМКУ звинувачення у наданні неповної інформації та введенні в оману споживачів. Водночас на виконання програми «Газ про запас» рекомендації Антимонопольного комітету, схоже, суттєво не вплинуть. А вже до завершення «осінньої частини» програми залишилися лічені дні — купити необхідну кількість палива за «літньою ціною» українці матимуть змогу до 25 вересня.

Наші гроші

Ціни на продукти: тенденції осені

На ринку України протягом серпня 2019 року зросли ціни на сімнадцять продуктів, а це — 55% вмісту соціального кошика.

За даними Державної служби статистики, відбулося зростання вартості всіх видів хліба, окрім пшеничного з борошна вищого гатунку, всіх видів м'яса, мороженої риби, молока, сметани, яєць, гречки, рису, олії та яблук.

Найбільше подорожчали курячі яйця — на 38,6%; гречка — на 3,2%; яблука — на 2,4%; свинина — на 1,7%; молоко — на 0,8%. Проте дані Держстату значно відрізняються від результатів моніторингу Асоціації постачальників торговельних мереж. Відповід-

но до них, курячі яйця подорожчали на 8,2%; яблука — на 4,1%; цукор — на 1,5%; куряча тушка — на 1,3%; свинина — на 1,1%.

Також на 0,7% зросла ціна на яловичину, курку в тушці й сало, на 0,6% — на вершкове масло, на 0,5% — на пшеничний хліб із борошна першого гатунку, житній хліб, батон і варену ковбасу, на 0,4% — на рис, куряче філе та морожену рибу, на 0,2% - на соняшникову олію.

Заява

Тернопільська обласна організація НСЖУ категорично не погоджується з черговим підвищенням тарифів на доставку преси «Укрпоштою»

Редактори районних і обласних друкованих видань Тернопільщини закликають Президента України та Кабінет Міністрів не допустити свавільного підвищення цін на поштову доставку регіональних газет читачам нашого краю. Держава в особі нової влади має захистити інформаційний простір суспільства, розробивши Програму підтримки друкованих національних ЗМІ. Бо чергове зростання цін на 15 відсотків завдасть фінансової руйнації передусім районним виданням і не поліпшить якості доставки газет, а навпаки, погіршить ситуацію з передплатою.

Закликаємо і Міністерство інфраструктури України зайняти виважену державницьку позицію у цих тривалих виробничих суперечках між «Укрпоштою» і редакціями сотень друкованих видань в Україні.

Офіційне

Розпорядження

№19-од від 18.09.2019

Про скликання тридцятої сесії Тернопільської районної ради сьомого скликання

1. Скликати тридцяту сесію Тернопільської районної ради сьомого скликання 24 вересня 2019 року в приміщенні районної ради.

Сесійне засідання розпочати о 10 годині ранку.

2. На розгляд тридцятої сесії районної ради внести питання:

- про міжбюджетні трансферти;
- про внесення змін до районного бюджету на 2019 рік;
- інші питання з питань роботи.

3. На сесію районної ради запросити депутатів обласної ради від Тернопільського району, сільських та селищних голів, керівників відділів та управлінь райдержадміністрації, керівників районних організацій, установ, промислових і сільськогосподарських підприємств, представників політичних партій, громадських організацій, редакторів газети «Подільське слово» та радіокомпанії «Джерело».

Голова Тернопільської районної ради А.В. ГАЛАЙКО.

Новини | Коротко про актуальне

Білорусь, Казахстан та Вірменія проголосували проти внесення до порядку денного 74-ї сесії Генасамблеї ООН пункту стосовно тимчасово окупованих Криму та Донбасу, який запропонувала Українська делегація.

Цього ввечері, коли заплановано три країнні страдянського простору голосують у Генасамблеї ООН синхронно з РФ проти українських ініціатив.

Загалом резолюція була ухвалена зі значною перевагою: 65 держав «за», 17 — «проти» — Білорусь, Бірма, Болівія, Бурунді, Венесуела, Вірменія, Зімбабве, Іран, Казахстан, КНДР, Куба, Лаос, Нікарагуа, РФ, Сербія, Сирія, Філіппіни.

Депутатська фракція політичної партії «Слуга народу» планує змінити закон про Центральну виборчу комісію. Про це заявив заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування Олександр Качура. В деяких випадках ЦВК має дуже широкі повноваження, а в деяких — не допрацює, тому що повноважень недостатньо», — зазначив Качура.

Голова Комітету виборців України Олексій Кошель виклав свою версію представництва фракцій у новій ЦВК. На його думку, фракція «Слуги народу» в новому складі ЦВК може отримати вісьмох представників, фракції «Батьківщини» і «Опозиційної платформи — За життя» — по два, «Європейська солідарність» і «Голос» — по одному.

Водночас постанову про достроковий розпуск ЦВК він назвав «одним із найбільш абсурдних рішень нового парламенту», яке може мати серйозні наслідки у майбутньому.

За результатами переатестації кількість прокурорів в Україні має зменшитися. Про це генпрокурор Руслан Рябошапка повідомив після засідання Комітету ВР з питань правоохоронної діяльності. «Загалом процес переатестації прокурорів буде доволі тривалим, оскільки на сьогодні є 11 тисяч прокурорів. Ми також відкриваємо можливість для людей, які не мали статусу прокурора, працювати в органах прокуратури. Ми не можемо два роки для очищення. Він припустив, що за результатами атестації прокурорів стане менше.

НАК «Нафтогаз України» розрахувала нову ціну природного газу для потреб населення та інших пільгових споживачів на вересень — 4 493,64 грн за 1 тис. кубометрів (без урахування ПДВ і транспортних витрат). Це на 3,4% менше проти серпня. У Нафтогазі нагадали, що розподіл газу, встановленого НКРЕКП для відповідного обл- чи міськгазу.

Загалом із квітня цього року ціна, за якою Нафтогаз продає газ для потреб населення та інших захищених споживачів (ПСО), знизилася майже на 28%, підсумували у пресслужбі.

Щоб провести капітальний ремонт всіх плацкартних вагонів Укрзалізниці необхідно витратити більше 2 млрд грн.

Про це заявив голова правління АТ «Укрзалізниця» Євген Кравцов. Він зазначив, що вартість ремонту одного плацкартного вагона становить близько 10 млн гривень. Під час ремонту вагони оснащують вакуумними санвузлами, камерами відеоспостереження, USB-розетками та встановлюють сучасне освітлення. Наразі Укрзалізниця провела капітальний ремонт одного плацкартного вагона.

Міністерство інфраструктури планує повернути собі контроль над АТ «Укрзалізниця». Про це заявив міністр інфраструктури Владислав Криклій, додавши, що передача Укрзалізниці під контроль Мінінфраструктури може відбутися найближчим часом.

Міністерство освіти та науки одним із пріоритетів роботи нової команди оголосило реформу дошкільної освіти, зокрема зміну змісту дошкільної освіти, щоб діти приходили до Нової української школи більш підготовленими.

Над такою проблемою, як підготовка дошкільних закладів освіти, розвиток мережі дитячих садочків та доступ до дошкільної освіти, міністерство буде працювати разом із місцевою владою, ОТГ, які є засновниками навчальних закладів усіх форм освіти.

Оголошення

Оголошення, надруковане в газеті «Подільське слово» № 36 від 06 вересня 2019 року, вважати недійсним.

Великогаївська сільська рада оголошує конкурс на заміщення вакантної посади у Великогаївській сільській раді:

- спеціаліста I категорії юридичного відділу Великогаївської сільської ради на період декретної відпустки основного працівника, по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку.

Вимоги до кандидата:

- громадянство України;
- багаторічна вища освіта за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістра, спеціаліста;
- вільне володіння державною мовою;
- вміння роботи на комп'ютері на рівні користувача;
- без вимог до стажу роботи;

Для участі у конкурсі подають такі документи: копія паспорта громадянина України; довідка про ІНП; письмова заява про участь у конкурсі із зазначенням основних мотивів для зайняття посади в органах місцевого самоврядування, до якої додається резюме у довільній формі; письмова заява, в якій особа повідомляє, що до неї не застосовуються заборони, визначені частиною третьою або четвертою статті 1 Закону України «Про очищення влади», надає згоду на проходження перевірки та оприлюднення відомостей стосовно неї відповідно до зазначеного Закону або копію довідки встановленої форми про результати такої перевірки; копія (копії) документа (документів) про

освіту; посвідчення атестації щодо вільного володіння державною мовою; декларація особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за минулий рік; довідка про відсутність судимості; дві фотокартки, розміром 4x6 см.

Документи на конкурс приймають протягом 30-ти календарних днів з дня опублікування оголошення про конкурс за адресою: вул. Галицька, 47, с. Великі Гаї, Великогаївська сільська рада.

Додаткові відомості про умови конкурсу за тел.: 49-02-98, 49-03-72.

ПОВІДОМЛЕННЯ**про плановану діяльність, яка підлягає оцінці впливу на довкілля.****ПАП «Агропродсервіс», код ЄДРПОУ 30356854, інформує про намір провадити плановану діяльність та оцінку її впливу на довкілля.****1. Інформація про суб'єкта господарювання.**

Приватне агропромислове підприємство «Агропродсервіс», юридична адреса: 47734, Тернопільська обл., Тернопільський район, село Настасів. Директор — Карачка Іван Володимирович, контактний номер телефону (0352) 498032.

2. Планована діяльність, її характеристики.

ПАП «Агропродсервіс» планує будівництво паливозаправного пункту та АГЗП на території підприємства на вулиці Плебанівська, 712/1-16 села Настасів, за межами населеного пункту, на території Настасівської сільської ради Тернопільського району Тернопільської області.

Технічна альтернатива 1:

Будівництво паливозаправного пункту з підземним розташуванням двоступінних резервуарів для зберігання нафтопродуктів.

Технічна альтернатива 2:

Будівництво паливозаправного пункту з надземним розташуванням резервуарів для зберігання нафтопродуктів.

Враховуючи, що при зберіганні нафтопродуктів від підземних резервуарів обсяги викидів забруднюючих речовин у атмосферне повітря в разі менші, порівняно з обсягами викидів від надземних резервуарів, перша технічна альтернатива є пріоритетною.

3. Місце провадження планованої діяльності, територіальні альтернативи.

Місце провадження планованої діяльності:

Територіальна альтернатива 1: будівництво ПЗП та АГЗП на земельній ділянці (кадастровий номер 6125285700:01:001:0719) на вул. Плебанівська, 712/9, с. Настасів Тернопільського району Тернопільської області.

Територіальна альтернатива 2: будівництво ПЗП та АГЗП на земельній ділянці (кадастровий номер 6125285700:01:001:2657) на вул. Сонячна, 303ж, с. Настасів Тернопільського району Тернопільської області.

Територіальна альтернатива 3: будівництво ПЗП та АГЗП на земельній ділянці (кадастровий номер 6125285700:02:001:1460) на вул. Центральна, 303б, с. Настасів Тернопільського району Тернопільської області.

Враховуючи, що на території земельної ділянки (кадастровий номер 6125285700:01:001:0719) розташована стоянка та гаражі автотранспортної техніки, перша територіальна альтернатива є пріоритетною для будівництва ПЗП та АГЗП.

4. Соціально-економічний вплив планованої діяльності.

В діяльності планує реалізація проектних рішень має позитивне значення: забезпечується зайнятість працюючого персоналу та створюються умови для подальшої нормальної роботи підприємства.

5. Загальні технічні характеристики, у тому числі параметри планованої діяльності (потужність, довжина, площа, обсяг виробництва тощо).

ПАП «Агропродсервіс» планує будівництво паливозаправного пункту (ПЗП) та автотранспортного газозаправного пункту (АГЗП) на території підприємства на вулиці Плебанівська, 712/1-16 села Настасів для заправки паливом власного автотранспорту.

В складі ПЗП планується збудувати: операторів, п'ять підземних двоступінних резервуарів (два резервуари об'ємом по 60 м³ – для зберігання дизельного палива, один резервуар об'ємом 25 м³ та один резервуар об'ємом 10 м³ – для зберігання бензину) марок А92 та А95, один резервуар об'ємом 10 м³ – для зберігання пролитих нафтопродуктів), двосторонню паливороздавальну колонку на три види палива, швидкісну паливороздавальну колонку, очисні споруди стічних вод, підземний резервуар-накопичувач води об'ємом 25 м³.

В складі АГЗП планується встановити: надземний резервуар об'ємом 9,9 м³ – для зберігання зрідженого вуглеводневого газу, газороздавальна колонка.

6. Екологічні та інші обмеження планованої діяльності за альтернативами:

щодо технічної альтернативи 1:

- стосовно забруднення атмосферного повітря – граничнодопустимий викид забруднюючих речовин від стаціонарних концентрацій забруднюючих речовин в атмосферному повітрі населених пунктів;
- стосовно ґрунту, поверхневим та підземним водам – вплив не суттєвий;
- розробка й здійснення заходів щодо запобігання можливим аваріям, а також ліквідації їх можливих шкідливих екологічних наслідків;
- дотримання санітарних вимог;
- дотримання нормативів вібраційного та шумового навантаження на людину;
- забезпечення санітарних вимог під час експлуатації.
- щодо технічної альтернативи 2: враховуючи, що технічна альтернатива 1 пріоритетна, друга не розглядається.
- щодо територіальної альтернативи 1:
- містобудівні умови та обмеження;
- розмір санітарно-захисної зони;
- протипожежні розриви між будівлями та спорудами.

щодо територіальної альтернативи 2 та 3: враховуючи, що територіальна альтернатива 1 пріоритетна, друга та третя альтернатива не розглядається.

7. Необхідна еколого-інженерна підтримка і захист території за альтернативами: технічна альтернатива 1:

- застосування обладнання, що відповідає сучасному технічному рівню;
- захист персоналу від статичної електрики та короткого замикання;
- профілактичний огляд технічного стану обладнання і перевірка справності захисних пристроїв в екранів, а також пристроїв, які підводять струм, включають і відключають живлення;
- забезпечення робітників індивідуальними засобами захисту, спецодягом і спецвзуттям;
- дотримання правил збирання та тимчасового зберігання відходів, своєчасний їх вивіз.

щодо технічної альтернативи 2: враховуючи, що технічна альтернатива 1 пріоритетна, друга не розглядається.

щодо територіальної альтернативи 1: компонування технологічного обладнання з урахуванням вимог правил охорони праці і виробничої санітарії.

щодо територіальної альтернативи 2 та 3: враховуючи, що територіальна альтернатива 1 пріоритетна, друга та третя альтернатива не розглядається.

8. Сфера, джерела та види можливого впливу на довкілля:

щодо технічної альтернативи 1:

- на стадії будівництва:
- на повітряне середовище – викиди забруднюючих речовин;
- на водокремаде – вплив не суттєвий;
- на мікроклімат – вплив не суттєвий;
- на техногенне середовище – вплив не суттєвий;
- на соціальне середовище – викиди забруднюючих речовин, шумовий вплив;
- на рослинний та тваринний світ – викиди забруднюючих речовин, шумовий вплив;
- на ґрунт – вплив не суттєвий.

- на стадії експлуатації:
  - на повітряне середовище – викиди забруднюючих речовин;
  - на мікроклімат – вплив не суттєвий;
  - на водне середовище – вплив не суттєвий;
  - на техногенне середовище – покращення;
  - на соціальне середовище – зростання відрахувань у місцевий та обласний бюджету;
  - на рослинний та тваринний світ – викиди забруднюючих речовин, шумовий вплив;
  - на ґрунт – вплив не суттєвий.
- що технічна альтернатива 2: пріоритетна, друга не розглядається.

9. Належність планованої діяльності до першої чи другої категорії видів діяльності та об'єктів, які можуть мати значний вплив на довкілля та підлягають оцінці впливу на довкілля (зазначити відповідний пункт і частину статті 3 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля»).

Планована діяльність належить до другої категорії видів планованої діяльності та об'єктів, які можуть мати вплив на довкілля та підлягають оцінці впливу на довкілля згідно з п. 4 частина 3 статті 3 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля».

10. Наявність підстав для здійснення оцінки транскордонного впливу на довкілля (в тому числі наявність значного негативного транскордонного впливу на довкілля та перелік держав, довкілля яких може зазнати значного негативного транскордонного впливу).

Транскордонний вплив відсутній.

11. Планований обсяг досліджень та рівень деталізації інформації, що підлягає включенню до звіту з оцінки впливу на довкілля.

Планований обсяг досліджень та рівень деталізації інформації, що підлягає включенню до звіту з ОВД відповідності із ст.6 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» № 2059-VIII від 23 травня 2017 року.

12. Процедура оцінки впливу на довкілля та можливості для участі в ній громадськості.

Планована суб'єктом господарювання діяльність може мати значний вплив на довкілля і, отже, підлягає оцінці впливу на довкілля відповідно до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля».

Оцінка впливу на довкілля - це процедура, що передбачає:

- підготування суб'єктом господарювання звіту з оцінки впливу на довкілля;
- проведення громадського обговорення планованої діяльності;
- аналіз уповноваженим органом звіту з оцінки впливу на довкілля, будь-якої додаткової інформації, яку надає суб'єкт господарювання, а також інформації, отриманої від громадськості під час громадського обговорення, під час здійснення процедури оцінки транскордонного впливу, іншої інформації;
- надання уповноваженим органом мотивованого висновку з оцінки впливу на довкілля, що враховує результати аналізу, передбаченого попереднім абзацом;
- врахування висновку з оцінки впливу на довкілля у рішенні про провадження планованої діяльності, зазначеного в пункті 14 цього повідомлення.

У висновку з оцінки впливу на довкілля уповноважений орган, з огляду на оцінку впливу на довкілля планованої діяльності, визначає допустимість чи обґрунтовує недопустимість провадження планованої діяльності та визначає екологічні умови її провадження.

Заборається розпочинати провадження планованої діяльності без оцінки впливу на довкілля та отримання рішення про

вадження планованої діяльності. Процедура оцінки впливу на довкілля передбачає право і можливості громадськості для участі у цій процедурі, зокрема, на стадії обговорення обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до звіту з оцінки впливу на довкілля, а також на стадії розгляду уповноваженим органом поданого суб'єктом господарювання звіту з оцінки впливу на довкілля.

На стадії громадського обговорення звіту з оцінки впливу на довкілля протягом щонайменше 25 робочих днів громадськості надається можливість надавати будь-які зауваження і пропозиції до звіту з оцінки впливу на довкілля, а також взяти участь у громадських слуханнях. Детальніше про процедуру громадського обговорення звіту з оцінки впливу на довкілля буде повідомлено в оголошенні про початок громадського обговорення.

13. Громадське обговорення обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до звіту з оцінки впливу на довкілля.

Протягом 20 робочих днів з дня оприлюднення цього повідомлення на офіційному вебсайті уповноваженого органу громадськості має право надати уповноваженому органу, зазначеному у пункті 15 цього повідомлення, зауваження і пропозиції до планованої діяльності, обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до звіту з оцінки впливу на довкілля.

Надаючи такі зауваження і пропозиції, вкажіть унікальний реєстраційний номер справи про оцінку в Єдиному реєстрі з оцінки впливу на довкілля (зазначений на першій сторінці цього повідомлення). Це значно спростить процес реєстрації та розгляду ваших зауважень та пропозицій. У разі отримання таких зауважень і пропозицій від громадськості, вони будуть розміщені відповідно до статті 6 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» в Єдиному реєстрі з оцінки впливу на довкілля та передані суб'єкту господарювання (протягом трьох робочих днів з дня їх отримання). Особи, що надають зауваження і пропозиції, своїм підписом засвідчують згоду на обробку їх персональних даних. Суб'єкт господарювання під час підготовки звіту з оцінки впливу на довкілля зобов'язаний врахувати повністю, врахувати частково або обґрунтовано відхилити зауваження і пропозиції громадськості, надані у процесі громадського обговорення обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до звіту з оцінки впливу на довкілля. Детальна інформація про це включена до звіту з оцінки впливу на довкілля.

14. Рішенням про провадження планованої діяльності відповідно до законодавства буде

Дозвіл на виконання будівельних робіт. (вид рішення відповідно до частини першої статті 11 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля»), що видає департамент Державної архітектурно-будівельної інспекції у Тернопільській області

15. Усі зауваження і пропозиції громадськості до планованої діяльності, обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до звіту з оцінки впливу на довкілля, не обґрунтовані ресурсів Тернопільської обласної державної адміністрації.

Поштова адреса: вул. Шашкевича, 3, м. Тернопіль, 46008.

Відділ оцінки впливу на довкілля, контактна особа: Груніна Світлана Олександрівна.

Тел./факс (0352) 22-00-20. Електронна пошта: eco_ter@eco.te.gov.ua.

Ветеранський футбол | Знай наших!

Гаї-Шевченківські вдруге перемогли!

Учасник чемпіонату Тернопільської області з футболу серед ветеранів – ФК «Гаї-Шевченківські» з Байковецької об'єднаної територіальної громади (на фото) другий рік поспіль переміг у V-му Міжнародному турнірі в німецькому місті Гослар, що неподалік Ганновера.

Матчі цих змагань відбувалися на трав'яних полях розміром 50х30 метрів, ворота – 5х2 метри, за схемою 5+1 у двох групах по чотири команди.

У фінальному матчі гаївчани розгромили опонентів із польського Ключборка – 4:0 (голи забивали Сергій Якимович, Роман Ковальчук, Віталій Хошаковський та Віталій Василевський). Оскільки це вже другий триумф представників Тернопільщини на цьому турнірі, перехідний Кубок знову приїхав у Тернопіль.

«Наступного року нам залишилося зробити ще один крок – перемогти втретє, і Кубок змінить прописку на постійну в Тернополі. Я дякую всім хлопцям за чудову гру, за приємно проведений час, за миттєві бажаю, щоб травми оминали їх, аби вони якомога довше тишили себе і вболівальників красивою

грою. Також висловлюю вдячність за допомогу в організації поїздки нашому польському, голові Федерації футболу Тернопільської області Тарасу Юрику, нашому представникові

Ярославу Футерку і рідній Байковецькій ОТГ в особі першого заступника її сільського голови Миколи Души, який, до речі, є гравцем нашої команди», – зазначив Сергій Якимович.

Варто знати

Історія тернопільського футболу

Федерація футболу Тернопільської області випустила брошуру під назвою «Літопис тернопільського футболу», приурочену 110-й річниці першого документально засвідченого футбольного матчу на теренах нашого регіону.

Автори брошури стисло переповіли всі найвагоміші події в житті тернопільського футболу від першого поєдинку, що відбувся 1909 року в Тернополі між місцевими командами «Поділля» та «Креси», і до сьогодення – триумфальні перемоги та прикрі поразки, про тернополян, які зробили найбільший внесок у розвиток спорту номер один. Це видання ілюстроване чималою кількістю унікальних світлин.

Охочих отримати брошуру просимо звертатися у Федерацію футболу Тернопільської області за адресою: м. Тернопіль, вул. Острозького, 14, каб. 506, або ж зателефонувати за номером телефону: (068) 621—28-95 (Василь Заторський).

Футбол | Друга ліга України

Непереможна «Нива»

Турнірна таблиця							
№	Команда	І	В	Н	П	Р/М	О
1	«Нива»	9	7	2	0	14-3	23
2	«Полісся»	9	6	1	2	13-4	19
3	«Поділля»	10	5	3	2	14-11	18
4	«Верес»	9	5	1	3	11-9	16
5	«Калуш»	9	4	2	3	14-10	14
6	«Діназ»	9	3	3	3	10-11	12
7	«Ужгород»	8	3	2	3	11-9	11
8	«Оболонь-Бровар-2»	9	2	2	5	8-17	8
9	«Буковина»	9	2	0	7	9-19	6
10	«Чайка»	9	1	3	5	6-10	6
11	«Нива» В	8	1	1	6	6-13	4

«Нива» (Вінниця) – «Нива» (Тернопіль) 0:1.
Гол: Проців (4).

«Нива» (Тернопіль): Механів, Герт, Хохлов, Демчук, Хруставка, Ілюк (Даценко, 90), Мороз, Скакун (Бідний, 90+4), Волохатий (Дедух, 59), Різник (Кисленко, 68), Проців (Гатала, 79).

Тернопільська «Нива» – наразі єдина команда північно-східної групи другої ліги України, яка проходить чемпіонат без поразок. Минулої суботи тернополяни на виїзді здобули мінімальну перемогу в дербі з вінницькою «Нивою». На 4-й хвилині Максим Проців виконував небезпечний штрафний. М'яч зачепив стінку. Рикошет збив із пантелику голкіпера колективу з Вінниці, тож він не встиг вчасно зреагувати – 0:1. Після цього в середу хлопці з Тернополя на власному футбольному полі розписали «суху» мову з «Ужгородом».

У наступному турі, в неділю, 22 вересня, тернопільська «Нива» зіграє на виїзді з київською «Оболонню-Бровар-2» (матч розпочнеться о 15:00).

Чемпіонат Тернопільської області | Фінальний етап

Важлива перемога «Агрона»

У центральному поєдинку 3-го туру фінального етапу вищої ліги чемпіонату Тернопільської області великогаївський «Агрон-ОТГ» із рахунком 3:0 переміг удома свого головного конкурента – теребовлянську «Ниву» і ще на крок наблизився до золотих медалей.

Голи забивали Назар Прокіч (20 хв.), Віктор Ковалік (27) і Тарас Червонецький (74). Ця перемога дала змогу «агронівцям» відірватися від теребовлянців на 6 очок. Команді з Великих Гаїв достатньо набрати в трьох поєдинках, що залишилися, 4 залікові бали, аби втретє поспіль здобути «золото».

Аматори | Чемпіонат України

Великі Гаї і Теребовля — найсильніші

У 7-му турі чемпіонату України серед аматорів сезону-2019/2020 обидва представники Тернопільщини виявилися сильнішими за своїх суперників.

Чинний чемпіон нашої області «Агрон-ОТГ» із Великих Гаїв Тернопільського району з рахунком 2:1 здолав у гостях «Епіцентр» із Дунаївців Хмельницької області (у складі команди з Великих Гаїв дубль на 54-й та 62-й хвилині оформив Юрій Дімітрів). А теребовлянська «Нива» під керівництвом досвідченого наставника, экс-гравця національної збірної України Сергія Задорожного на домашньому стадіоні перемогла луцький «Вотранс» – 1:0 (переможний гол на початку матчу забив Роман Кузів), інформує офіційний сайт Федерації футболу Тернопільської області.

Чемпіонат ААФУ. Перший етап. Група 1							
№	Команда	І	В	Н	П	Р/М	О
1	ОДЕК (Оржів, Рівненська обл.)	5	4	1	0	12/4	13
2	«Нива» (Теребовля, Тернопільська обл.)	6	3	3	0	9/5	12
3	«Агрон» (Великі Гаї, Тернопільська обл.)	6	3	3	0	7/4	12
4	«Світанок-Агросвіт» (Шляхова, Вінницька обл.)	5	3	1	1	9/4	10
5	«Ковель-Волинь» (Рівненська обл.)	5	2	2	1	5/5	8
6	«Карпати-Енергетик» (Галич, Івано-Франківська обл.)	4	1	2	1	5/7	5
7	«Покуття» (Коломия, Івано-Франківська обл.)	5	1	1	3	6/8	4
8	«Вотранс» (Луцьк)	6	0	2	4	5/10	2
9	«Луцьксантехмонтаж №536» (Луцьк)	6	0	2	4	7/14	2
10	«Епіцентр» (Дунаївці, Хмельницька обл.)	4	0	1	3	6/10	1

Футбол | Чемпіонат Тернопільського району - 2019

Турнірні таблиці станом на 16 вересня

Вища ліга							
№	Команда	І	В	Н	П	Р/М	О
1	В.Глибочок	18	13	3	2	51-17	42
2	Прошова	18	11	2	5	53-33	35
3	Плотича	17	10	4	3	42-24	34
4	«Говерла», Дубівці	18	10	4	4	53-42	34
5	Івачів	18	10	3	5	44-27	33
6	«Вікторія», В.Бірки	18	10	2	6	43-24	32
7	«Лісма», Шляхтинці	17	6	5	6	36-33	23
8	«Поділля», В.Березовиця	18	5	6	7	35-40	21
9	Товстолуг	18	5	2	11	38-56	17
10	Динамо	18	5	2	11	27-52	17
11	В.Гаї	18	2	1	15	18-55	7
12	Озерна	18	1	2	15	10-47	5

Перша ліга, група А							
№	Команда	І	В	Н	П	Р/М	О
1	Мишковичі	16	13	1	2	50-14	40
2	«Сокіл», Байківці	16	12	2	2	56-26	38
3	Чистилів - Плотича	16	9	3	4	36-23	30
4	Соборне	16	9	3	4	34-31	30
5	Озерна-2	16	7	2	7	33-27	23
6	Стегниківці	16	7	2	7	46-44	23
7	Домаморич	16	6	3	7	39-35	21
8	Баворів	16	5	2	9	36-39	17
9	Лозова	16	2	1	13	20-57	7
10	«Ексінтер», Довжанка	16	0	1	15	12-66	1

Перша ліга, група Б							
№	Команда	І	В	Н	П	Р/М	О
1	Підгородне	14	9	3	3	42-18	30
2	В.Лука	13	7	1	5	27-20	22
3	Г. - Шевченківські	13	6	3	3	28-21	21
4	Драганівка	13	5	3	4	32-23	18
5	Петриків	12	4	3	5	26-19	13
6	Смиківці	12	3	4	5	18-26	13
7	Козлів	13	3	3	7	18-31	10
8	Курники	12	3	0	9	11-44	9
9	Товстолуг-2	0	0	0	0	0-0	0

Результати зустрічей 15 вересня:

- вища ліга: Шляхтинці — Дубівці 3:3, Плотича — Івачів 1:1, В. Глибочок — В. Березовиця 2:0, В. Бірки — Товстолуг 2:3, Динамо-Красівка В. Гаї 3:0, Озерна — Прошова 0:3.
- перша ліга, група А: Баворів — Довжанка 10:1, Озерна-2 — Лозова 3:0, Чистилів — Стегниківці 4:2, Байківці — Мишковичі 3:2, Соборне — Домаморич 4:0.
- перша ліга, група Б: Підгородне — Козлів 0:1, Гаї-Шевченківські — Товстолуг-2, Петриків — Курники 4:0, Смиківці — В. Лука 1:4, Драганівка — .

Матчі, які відбудуться 22 вересня:

Вища ліга	Перша ліга, група А	Перша ліга, група Б
Прошова — Шляхтинці	Лозова — Баворів	Товстолуг-2 — Підгородне
В. Гаї — Плотича	Довжанка — Соборна-2	Козлів — Гаї-Шевченківські
Івачів — В. Глибочок	Мишковичі — Озерна	В. Лука — Драганівка
Дубівці — В. Бірки	Домаморич — Чистилів	Драганівка — Петриків
Товстолуг — Динамо-Красівка	Стегниківці — Байківці	Курники — Смиківці
В. Березовиця — Озерна		

До Всеукраїнського дня бібліотек

Живи, сучасна бібліотеко...

Бібліотека — це відкритий простір для кожного члена громади, незалежно від віку, статі, фаху. Тож Всеукраїнський день бібліотек відбувається під гаслом української бібліотечної асоціації «Бібліотека: час змін — час дій!».

У центральній бібліотеці Тернопільського району проведуть тиждень відкритих дверей. Запрошуємо усіх бажаючих завітати у бібліотеку, познайомитися з літературними новинками й погодити нові видання, взяти участь у масових заходах, зробити фотосесія у бібліотеці — тренді нового сезону.

Прес-реліз заходів, які відбудуться у центральній бібліотеці до Всеукраїнського дня бібліотек з 23 по 30 вересня

1. Розгорнута книжкова виставка «Книги-автографи, подаровані бібліотеці».
2. Фотоколлаж «Книжковий дощ новинок».
3. Зустріч із М. А. Миколенком у рамках проекту «Видатні люди нашого краю».
4. Виставка творчих робіт бібліотекарів району «Нас єднає не тільки книга».
5. Акція «Пробачимо боржникам» (користувачі, які заборгували літературу, зможуть повернути її бібліотеці без сплати штрафу).
6. Віртуальна екскурсія «Знайомимося з бібліотекою Європи».
7. Бліцквіз «Подаруй бібліотеці книгу» (дасть можливість усім бажаючим зробити внесок у збагачення фонду бібліотеки).

Наша адреса: смт Великі Бірки, вул. Грушевського, 45, тел. (0352) 49-23-64.

«Гуртом до бібліотеки»

Вересень — початок шкільного року. З новими силами, з новими знаннями і з новими книгами...

13 вересня на екскурсію до бібліотеки-філії с. Забойки великим гуртом завітали юні читачі. Дітячок місцевої ЗОШ І ст. — дитячого садка разом із вчителькою Любою Євгенівною Бінч ознайомили з новинками літератури, правилами користування бібліотекою, згадали про охайне поводження з її величчям. Дітячок цікаво читати про лікарські рослини, принцес, як правильно ліпити з пластиліну тощо, а також періодичні видання.

Запити юних читачів частково задоволені. Поверталися з бібліотеки з повними оберемками книг і гарним настроєм.

Оксана ТЕЛИХ,
завідуюча бібліотекою с. Забойки.

Ювілеї

П'ятдесятити вересень у житті Юрія Ліського

Життєрадісний, завжди у доброму гуморі, ніколи не скаржиться на труднощі (а може, у нього їх немає?), трудолюбив, любить людей, природу, життя, мистецтво, хороший сім'янин. Прочитавши ці рядки, хтось подумає: «Ідеальний. Таких не буває». А я відповім: їх так багато серед нас, справді, так багато, що ми звикли настільки, що часом не помічаємо їх та не усвідомлюємо, які ми щасливі, живучи поруч із ними. Їм і більше треба у цьому житті, вони й більше віддають йому. Серед таких — Юрій Васильович Ліський, який народився 19 вересня 1969 року в селі Смиківці Тернопільського району. Тож нині він святкує п'ятдесятити років.

Юрій Ліський вважає, що людина все життя має розвиватися, розвиватися професійно, мистецтвом, майстерністю, навчаючись на курсах підвищення кваліфікації та перепідготовки працівників культури «Тенденції розвитку аматорського театру» мистецтва на сучасному етапі. Формування репертуару самодіяльного театру при Рівненському центрі підвищення кваліфікації.

Юрія Ліського поважають його односельці, працівники культури району, усі, хто знає, з ким доводилося співпрацювати.

Юрій Ліський — активний просвітянин, один з ініціаторів та учасників будівництва пам'ятників Тарасові Шевченку в рідному селі та «450 років».

Юрій Васильович збирав архівні матеріали й експонати до музею історії села та історичних даних до книги Світлани Іщук (Денисюк) «Смиківці: село, в якому живемо...», присвяченої 450-річчю першої згадки про Смиківці.

З 1990 року Юрій Ліський бере активну участь у художній самодіяльності й драматичному гуртку при сільському клубі, який своїми постановками «Назар Стодоля», «Сто тисяч», «Пошилися в дурні», «Безталанна», «Мати-наймічка», «Шельменко-денщик», «Як наші діди парубкували» тішили мешканців Смиківців та навколишніх сіл Тернопільського району.

З 2004 року Юрій Ліський — активний куратор молодіжного руху в рідному селі, ведучий концертів і святкових заходів, неодноразово переможцем районного огляду-конкурсу виконавців гумору і сатири «Скриня сміху» (2010, 2011, 2012 роки). Юрій Васильович — дворазовий дипломант міжрегіонального конкурсу гумору й сатири «Грицяна шкільна наука» в смт Копичинці Гусятинського району, а також дипломант VI Міжнародного фестивалю української народної патріотичної пісні «Забуттям не заростає честь і слава козаків» у місті Збараж.

З 2014 року Юрій Ліський активно займається культурно-просвітницькою роботою у клубі села Смиківці як керівник народного театру сільського колективу «Відгомін» драми «Данило чарівник», мелодрами «Мамина хата», трагікомедій «Я поведу вас у світле майбутнє» та «Останній гречкосій».

За багаторічну сумлінну працю, високий професіоналізм, активну життєву позицію, громадську діяльність та особистий внесок у розвиток української національної культури Юрія Васильовича Ліського неодноразово нагороджували грамотами Тернопільської районної державної адміністрації, Тернопільської районної ради, відділу культури райдержадміністрації.

Ювіляр зізнався, що однаково любить і не уявляє свого життя без двох своїх родин: народного театрального колективу «Відгомін» клубу Смиківці, учасника якого, зокрема, є сім'ї Антків, Логінських, Домші, завідувача клубом Надія Осадчук, незмінний звукорежисер Андрій Сидор й обдарована молодь, яка впливає на колектив, а також свого надійного тилу, який ніколи не підведе — дружини, наймилішої внучки Ангелічки та мамусі Євгенії, якій минуло 88 років.

Галина ЮРСА.
Фото з архіву родини Ліських.

РЕКЛАМА ОГОЛОШЕННЯ

БУДІВНИЦТВО, РЕМОНТ

Демонтаж та порізка конструкцій з металу ☎0672204157
Надаємо послуги з копання колодязів
☎0672114040
Послуги з ремонту вантажних автомобілів
☎0672114040

Якісне вкладання бруківки і плитки власною технікою, проведення підготовчих робіт ☎0672114040

МЕБЛІ

Шафи-купе, безкоштовний замір, ☎434714, 0674878484, 0958752424
Крісла. Виготовлення та ремонт
☎0977219177, 525521

Індивідуальні та фабричні меблі, безкоштовна доставка по Західній Україні, ☎0987939176

СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО

Куплю ВРХ, коней, телят, а також корів на утримання ☎0973732491
Продам гуртом та вроздріб саджанці та живці високопродуктивної чорної смородини.
Надам консультацію щодо посадки.
☎0973944257
Терміново продаємо дійну корову після шостого телятка ☎0675839340
Продам лікувальне козине молоко. Ціна за домовленістю. с. Великий Глибочок
☎972909087

Куплю ЗЕМЛЮ, ГОРОДИ

Надаємо юридичну допомогу в переоформленні документів на землю: спадщина; сертифікати; приватизація городів
тел. 096 261 31 28

ПРОДАМ

Продам автомобіль "Волга" ГАЗ 31029, сірий колір, газ / бензин або на запчастини ☎983347447

Оголошення

Великобerezовицька селищна рада проводить громадські обговорення містобудівної документації «Детальний план території земельної ділянки гр. Намісник Надії Василівни (площа 0,150 га), призначеної для будівництва та обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд, з метою зміни цільового призначення ділянки для будівництва та обслуговування житлового будинку на вулиці Микулинецька, 95 в селищі Велика Березовиця Тернопільського району Тернопільської області (кадастровий номер земельної ділянки 6125255200:02:002:4048)».

Громадські слухання відбудуться в приміщенні Великобerezовицької селищної ради 21 жовтня 2019 року о 16 год.

Згідно з рішенням виконавчого комітету **Великобerezовицької селищної ради** №87 від 13.09.2019 року, ПП «Катруб» визнано переможцем конкурсу з вивезення твердих побутових відходів на території Великобerezовицької селищної ради, а саме: в смт Велика Березовиця та селі Кип'ячка Тернопільського району Тернопільської області з розрахунку на 1 куб. м в розмірі:

- для населення -192,00 грн (з ПДВ);
- для бюджетних організацій -192,00 грн (з ПДВ);
- для інших споживачів -193,00 грн (з ПДВ).

Великобerezовицька селищна рада проводить громадські обговорення містобудівної документації «Детальний план території земельної ділянки гр. Кравчук Йосифи Володимирівни (площа 0,20 га), призначеної для ведення особистого селянського господарства, з метою зміни цільового призначення земельної ділянки для будівництва та обслуговування індивідуального житлового будинку, господарських будівель і споруд в селищі Велика Березовиця Тернопільського району Тернопільської області (кадастровий номер земельної ділянки 6125255200:02:002:0934)».

Громадські слухання відбудуться 21 жовтня 2019 року о 16 год. в приміщенні Великобerezовицької селищної ради.

Великобerezовицька селищна рада проводить громадські обговорення містобудівної документації «Детальний план території земельної ділянки гр. Патряка Михайла Володимирівича (площа 0,2106 га), призначеної для ведення особистого селянського господарства, з метою зміни цільового призначення земельної ділянки для будівництва та обслуговування індивідуального житлового будинку, господарських будівель і споруд в селищі Велика Березовиця Тернопільського району Тернопільської області (кадастровий номер земельної ділянки 6125255200:02:002:3881)».

Громадські слухання відбудуться 21 жовтня 2019 року о 16 год. в приміщенні Великобerezовицької селищної ради.

Великогаївська сільська рада проводить громадське обговорення:

- містобудівної документації «Детальний план території для будівництва індивідуального житлового будинку, господарських будівель і споруд в с. Баворів Тернопільського району Тернопільської області» (земельна ділянка гр. Мричко М.І.);
- містобудівної документації «Детальний план території для будівництва індивідуального житлового будинку, господарських будівель і споруд в с. Баворів Тернопільського району Тернопільської області» (земельна ділянка гр. Кавун В.І.);
- містобудівної документації «Детальний план території для будівництва індивідуального житлового будинку, господарських будівель і споруд в с. Баворів Тернопільського району Тернопільської області» (земельна ділянка гр. Мричко І.В.)

Громадське слухання відбудеться 16.10.2019 року об 11 год. у приміщенні Великогаївської сільської ради за адресою: Тернопільський р-н, с. Великі Гаї, вул. Галицька, 47.

Білицька сільська рада повідомляє про початок громадського обговорення щодо врахування громадських інтересів у проекті містобудівної документації «Детальний план території для будівництва та обслуговування греко-католицької церкви на території Чистилівської сільської ради Тернопільського району Тернопільської області».

Замовник розроблення проекту: Тернопільська районна державна адміністрація. Розробник проекту: СПД ФО Огоньок В. С. Підстава для розроблення: розпорядження голови Тернопільської райдержадміністрації від 30.11.2018 року № 372-од.

Детально із матеріалами проекту містобудівної документації можна ознайомитися за адресою: с. Біла, вул. Г. Мазепи, 27, з 20.09.2019 по 21.10.2019 року.

Посадова особа, відповідальна за організацію розгляду пропозицій: Оліховська Зоряна Орестівна, секретар виконкому Білицької сільської ради. Громадські слухання відбудуться 22 жовтня 2019 року о 19 год. за адресою: с. Чистилів, вул. І. Франка, 5 (приміщення школи).

Підгороднянська сільська рада Тернопільського району Тернопільської області проводить громадське обговорення містобудівної документації «Детальний план території земельної ділянки садибного товариства «Між лісами» в с. Підгородне Тернопільського району Тернопільської області».

Громадські слухання відбудуться 21 жовтня 2019 року об 11 год. у приміщенні клубу с. Підгородне Тернопільського району за адресою: вул. Березанська, 1. Тел. для довідок: 55-04-97, 55-03-50.

Співчуття

Колектив Товариства «Віконт» (Млин) с. Мироліубівка висловлює щире співчуття інженеру-технологу Лесі Мирославівні КИВЕЛЮК та завідувачому матеріальним складом Володимирі Мироновичу МАРЧАКУ з приводу непоправної втрати — **смерті їх матері.**

Розділяємо біль, спричинений цією втратою. Хай Господь привітає душу покійної там, де праведні спочивають.

Вітаємо!

Колектив Тернопільської районної державної адміністрації щиро вітає з днем народження заступника керівника апарату — начальника відділу загального ліководства і контролю апарату РДА **Світлану Миколаївну МІКІТИНУ.**

*Хай будуть з Вами здоров'я та сила,
Хай доля буде ласкава і щира!
Щоб ніколи не знали Ви втоми!
Хай мир і злагода будуть у домі,
Хай Господь дарує надію й тепло
На довгі літа, на щастя й добро!*

Колектив Тернопільської районної державної адміністрації щиро вітає з днем народження завідувача сектором з питань внутрішньої політики, зв'язків з громадськістю та засобами масової інформації РДА **Ірину Ярославівну БАЮРАК.**

*Прийміть від душі наші щирі вітання,
Хай збудуться всі Ваші плани й бажання!
Життя хай дарує чудові презенти,
Яскраві емоції, щастя моменти.
Щоб лихо до хати дорогу не знало,
А доля Вам радість завжди дарувала!*

Іменинники КНП Тернопільської районної ради «Тернопільська центральна районна лікарня БіЛОУС, сестра медична-анестезист **Марія Дмитрівна ДЕРЛИЦЯ**, сестра медична-анестезист **Валентина Михайлівна ДРУЧОК**, молодша медична сестра **Надія Петрівна ГОЛДА**, завідувач складу **Богдана Йосипівна ШАЙДА**, економіст **Вікторія Вікторівна БИДЛОВСЬКА**, молодша медична сестра **Марія Володимирівна МЕЛИМУКА**, молодша медична сестра **Надія Василівна ВОЙНАРОВСЬКА**, столяр **Сергій ОЛЕКСАНДРОВИЧ ПАСТАЩУК**, реєстратор медичний **Марія Ярославівна МОСКАЛЬЧИН.**

*Нехай завжди Вам всімається доля,
Несуть тільки радість з собою роки,
Хай щастя й здоров'я не зрадять ніколи,
Хай збуваються мрії, бажання й думки.
Хай ладиться скрізь: на роботі, в родині,
Щоб радісний настрій у серці не згас,
Все світле і гарне, що треба людині,
Нехай неодмінно приходять до вас!*

Колектив КЗ «Білицька ЗОШ І-ІІ ступенів імені Соломії Крушельницької» щиро вітає з днем народження вчительки географії, голову профспілкового комітету **Зоряну Петрівну МИКОЛІВ.**

Бажаємо Вам всього найпрекраснішого. Нехай Ваше життя завжди буде сповнене радістю, добрим сміхом і любов'ю! Будьте безмежно щасливі кожну хвилину свого життя!

Колектив Великобerezовицької селищної ради, депутатський корпус, щиро вітає виконавчого комітету щиро вітають з днем народження члена виконавчого комітету **Юлію Іванівну ПАНЬКІВ** та депутата селищної ради **Ярослава Омелановича ПЕЛЕХАТО.**

*Щастя, радості, добра,
Здоров'я, успіхів, тепла,
Благополуччя та достатку,
Щоб справи всі були в порядку.
Хай посміається життя
Та буде кращим майбуття!*

Подяка

Мешканці с. Кип'ячка висловлюють щирі слова подяки Великобerezовицькій селищній раді та селищному голові Костюку Іллі Ігоровичу за сприяння у прокладанні доріжки для проходу та проїзду на велосипедах у селі.

У переддень великого християнського свята Різдва Пресвятої Богородиці щиро бажаємо міцного здоров'я та всіх земних благ!

Оголошення

21.10.2019 року о 15 год. в приміщенні будинку культури с. Байківці відбудуться громадські слухання стосовно затвердження «Детального плану території земельної ділянки громадянина Качановського Є.В. для будівництва та обслуговування садибного житлового будинку в с. Байківці Тернопільського району Тернопільської області».

З матеріалами детального плану можна ознайомитись у відділі містобудівності і архітектури та на сайті Байкової сільської ради. Тел. 26-62-05.

У вівторок, 24 вересня 2019 року, о 15 год. у приміщенні адміністративного будинку Байкової сільської ради за адресою: с. Байківці, вул. Січових Стрільців, 43 відбудуться громадські обговорення містобудівної документації «Детальний план території (ДПТ) земельної ділянки в с. Байківці Тернопільського району Тернопільської області (земельна ділянка Волощука Віктора Івановича)».

В селі Байківці ФОП Оліх Б.А. буде проводити землепорядні роботи з встановлення межових знаків в природі (на місцевості) земельної ділянки гр. Башняк Надії Михайлівни.

27.09.2019 р. просимо бути присутніми власників та користувачів суміжних ділянок (Климашко С.О.).

ПОНЕДІЛК 23 ВЕРЕСНЯ. UA: ПЕРШИЙ. 06.00 М/с «Тачки проти».

ВІТОРОК 24 ВЕРЕСНЯ. UA: ПЕРШИЙ. 06.00 М/с «Тачки проти».

СЕРЕДА 25 ВЕРЕСНЯ. UA: ПЕРШИЙ. 06.00 М/с «Тачки проти».

ЧЕТВЕР 26 ВЕРЕСНЯ. UA: ПЕРШИЙ. 06.00 М/с «Тачки проти».

П'ЯТНИЦЯ 27 ВЕРЕСНЯ. UA: ПЕРШИЙ. 06.00 М/с «Тачки проти».

СУБОТА 28 ВЕРЕСНЯ. UA: ПЕРШИЙ. 06.00 М/с «Тачки проти».

НЕДІЛЯ 29 ВЕРЕСНЯ. UA: ПЕРШИЙ. 06.00 М/с «Тачки проти».

Подільське СЛОВО

Свідоцтво про державну реєстрацію: ТР №683-283 ПР від 29.11.2018.

Директор Наталія ЧАПРАК 528830
Бухгалтер Галина ДОВІДНИК 528830
Верстка: Іван Юзьків, Ульяна Балагура
Адреса редакції: 46002, м. Тернопіль, вул. Бродівська, 17.

Email: podilske_slovo@ukr.net
Розрахунковий рахунок: 26003250972001 ТФ КБ Приватбанк міста Тернопіль, МФО 338783, ідентифікаційний код 02475351.

Позиція авторів може не збігатися з позицією редакції. За достовірність викладених фактів відповідальність несе автор. Редакція залишає за собою право редагувати і скорочувати тексти. Рукописи не підлягають рецензуванню і поверненню.
© — політична реклама

Передплатні індекси: 61357 для фізичних осіб, 23491 для юридичних осіб.
Тираж: 4 050. Зам. № 812. Ціна: 3 грн.
38 (42/5349) від 20.09.2019 р.
Віддруковано: ТОВ "Подільля Тер", м. Тернопіль, вул. Текстильна, 28, тел. (0352) 52-27-37.

Лікарі застерігають

У разі підозри на алергію не зволікайте зі зверненням до спеціаліста

Алергію називають хворобою XXI століття, і недарма: на алергічні захворювання страждає понад 40% населення планети, і це число невпинно зростає, зокрема й в Україні. Вважається, що до 2025 року кожен другий житель планети матиме той чи інший вид алергії.

Що ж таке алергія? Це — гіперреакція імунної системи на вплив будь-яких речовин (алергенів), які організм сприймає за чужорідні.

За природою походження диференціюють харчову, побутову, інсектну, лікарську, профікційну алергію. За способом проникнення в організм розрізняють: аероалергени, контактні, пероральні, ін'єкційні алергени. **3 урахуванням умов, в яких розвинулася алергічна реакція**, виокремлюють побутову, професійну, уразення тієї чи іншої системи органів, алергічні хвороби поділяють на наступні групи: алергодерматози (атопічний дерматит, екзема, кропив'янка тощо); кишкові алергії (алергічний ентероколіт); респіраторні (алергічний риніт, алергічний трахеобронхіт, бронхіальна астма); гострі алергічні реакції (набряк Квінке, анафілактичний шок).

Спричинити виникнення алергії можуть безліч чинників: продукти харчування, лікарські засоби, пилок квітів, шерсть тварин, побутова хімія, косметика і багато інших. В цей період найпоширенішою формою алергії є інсектна — реакція на укуси комах (комарі, бджоли, оси,

мухи, мурахи тощо). Проявляється набряком у місці укусу, болем, червонінням, свербіжем. Ускладненням може бути задуха і навіть напад анафілактичного шоку, який несе небезпеку для життя людини.

Лікування залежить від проявів тієї чи іншої алергічної реакції. Обов'язковим є прийом протиалергічних засобів, сорбенту, дотримання дієти, обмеження контакту з алергеном. Алергічні захворювання не є заразними, тому ізолювати хворого не потрібно. Однак хворі з висипом інфекційного походження (кір, вітряна віспа, краснуха, вірус Коксаки, інфекційна еритема) потребують ізоляції та спостереження у відповідних закладах. Самолікування може лише нашкодити, тому краще не зволікати, а негайно звернутися до лікаря-алерголога або дерматовенеролога.

Своєчасне звернення, точна діагностика, раннє виявлення алергічного захворювання — це шлях до ефективного лікування, профілактики алергії та попередження виникнення ускладнень.

Ірина РОСОВСЬКА,
лікар-дерматовенеролог
Тернопільської центральної
районної лікарні.

Будьте здорові!

Тримайте судини в чистоті і тонусі: 5 золотих рецептів від травника

Багато людей з віком починають відчувати ночами неприємне заніміння пальців рук і ніг. Найчастіше ці ознаки свідчать про розвиток атеросклерозу кровоносних судин.

Атеросклероз — це одне з найнебезпечніших серцевих захворювань, за якого стінки судин ущільнюються, а в місцях потовщення утворюються холестеринові відкладення, що заважають нормальному кровообігу.

Атеросклероз може спровокувати стенокардію, інфаркт міокарда, інсульт. Щоб не допустити цього в майбутньому, слід дбати про судини вже тепер. Дуже важливо дотримуватися дієти і відмовитися від зловживання продуктами, що містять велику кількість холестерину.

Почистити судини можна домашніми засобами, проте пам'ятайте, що самолікування може мати згубні наслідки, тож, починаючи очищення судин самотужки, проконсультуйтеся з фахівцем.

Продукти для чистки судин

• Ляний кисіль

Жирні кислоти омега-3, що містяться в насінні льону, нормалізують тиск, запобігають втраті еластичності артерій і майже на 75% зменшують відкладення холестерину на стінках артерій.

Для приготування засобу знадобиться третина склянки насіння льону і 1 літр води. Звечора залийте насіння водою, доведіть до

кипіння і 2 години протримайте на водяній бані. Вранці процідіть і перелийте в скляну банку. Має вийти приблизно 850 мл киселеподібної рідини. Її потрібно випити за 5 днів: по 1/3 склянки вранці натщесерце і ввечері до їжі.

• Волоські горіхи й оливки

Візьміть 1,5 кілограма молодих волоських горіхів і 0,5 кілограма оливок. Пропустіть їх через м'ясорубку і зживайте по 1 столовій ложці щодня. Суміш зберігайте в холодильнику. Курс лікування — близько двох місяців.

• Лимонно-часникова настоянка

Лимони містять потужні антиоксиданти, які захищають судини, а часник — сполуки сірки, що гальмують розвиток атеросклерозу. Лимонно-часникові ліки допоможуть зняти запалення, нормалізувати тиск.

Подрібніть 10 зубків часнику і 1 лимон, змішайте з половиною склянки кип'яченої води. Дайте настоятися 3 дні. Зберігайте в прохолодному місці. Вживайте по 1 столовій ложці 1-2 рази на день протягом місяця.

• Мед і кориця

Для приготування ліків потрібно пів літра кип'яченої теплої води, 2-3 столових ложки домашнього квіткового меду, 25 грамів кориці. Перемішайте все і остудіть. Приймайте протягом 1 місяця вранці і ввечері по півсклянки.

• Очищення травами

Візьміть по 1 чайній ложці аптечної ромашки, дерев'яної, безсмертника, березових бруньок. Змішайте всі компоненти і залийте 1 столову ложку готової суміші 0,5 літра окропу. Настояйте 20 хвилин і процідіть через тканину.

Пийте на ніч і зранку — за двадцять хвилин до їди. Курс лікування — 2 тижні.

Профілактичні заходи для зміцнення судин

Чисто не там, де прибирають, а там, де не сміять. Це відоме прислів'я якнайкраще характеризує проблему відкладення холестерину на стінках судин. Оскільки атеросклероз розвивається десятиліттями, про чистоту судин потрібно замислюватися змолоду.

Які продукти ввести в раціон

Сирі насіння і горіхи, страви з печінки, квасолі і риби, багаті на вітаміни E і A, а також селен. Ці речовини покращують еластичність судин. Їх омега-9 жирні кислоти, які ще й сприяють виведенню токсинів з організму. Найбільше цих кислот у морській риби.

Від яких продуктів відмовитися

Вживання ковбас, промислово приготованих соусів, кондитерських виробів, цукровмісних продуктів веде до запалення в судинах, збільшує їх ламкість.

Фізична активність

Фізичні вправи спалюють жирові відкладення і знижують рівень холестерину, регулюючи жировий обмін в організмі. Тренуване серце зношується значно повільніше і здатне перекачувати більше крові. Судини теж тренуються: їх стінки стають більш еластичними і міцними. Це значно знижує ризик розвитку атеросклерозу.

На дозвіллі

Як ми копали бараболі

Баба Юстина завжди вставала вдосвіта. Кожний ранок вона починала з молитви і подяки перед образами (й тим же його закінчувала). Поки ми спали, баба тихенько розпалювала в печі й замішувала тісто на хліб. Вона не визнавала магазинних дріжджів, а по-старому, як її предки, пекла хліб з квасу з житнього борошна (часом з вівса, ячменю чи на сироватці). З цього тіста баба також робила рум'яні пірїжки та завиванці.

Ми з сестрою спали на старому бамбетлі (дерев'яний диван для сидіння, який також розкладався для сну). Вірніше, не на ньому, а всередині, куди дідо трамбував духмяне сіно, а баба застеляла його грубою домотканною веревкою (щоб сіно не кололось). Сьогодні ця невід'ємна складова сільської української хати вже зсезла, мабуть, так само незворотно, як вимирають динозаври — раз і назавжди.

Баба Юстина добре тямилася в тонкощах наших уподобань. Нас будив запах смаженої цибульки і варених бараболі. Вона так уміла заправити їх свіжими сметанкою та кропом, а зверху ще присипати смачним відігрітим сиром (для діда — смаженою цибулею), що жодна жива особа в світі не могла встояти перед цією стравою (хіба що в тому випадку, якщо ви ніколи не куштували копчених на черешневих дровах дідових шинок та ковбас, коли родина різала "паце на света"). До бараболі баба ставила на стіл мізерію (салат з огірків) або мало-солоні огірочки. Ми любили салат у дві руки, докучливо виходило, вмивались і за мить вже сиділи коло столу, покритого квітчастою церетою.

Наминаючи сніданок, я одним вухом, наче локатором, вловлювала окремі фрази з бесіди діда з бабою в коморі. З яких свідчило, що сьогодні цілою родиною "беремо бараболі" (будемо копати картоплю).

Командувала "парадом" баба Юстина. До величезного кошелі вона клала бутлю квасного молока, свіжоспечений хліб, грудку масла, квашені огірочки, великий кавалок шинки (бо є гості з міста), а дідо скромно дотуляв збоку пляшечку з сивою самогонкою, заткану качаном з кукурудзи.

Як сьогодні, пам'ять малює це миле серцю обійстя: куцка калини під вікном, мальви, півонії й чорнобривці, в зеленому рум'янку мирно шпортаються різноколіорові кури (качок баба рано виганяла до ставу, і вони чемно, як дресировані, всі повертались увечері додому). На ланці коло буди сидить на сторожі великий і страшний на вигляд пес

Бровко, терпляче очікуючи заслуженого сніданку і делікатно калатаючи порожньою металевою, покоцаною й трохи здеформованою, мискою. Плетений тин з лози декорували вимиті слоїки та глечики.

Ми дружно примостились на фірі, і сива дідова кобила Зуза покірно потягла нас на поле за селом.

Для тих, хто не знає: копання бараболі — дуже відповідальна справа (як і садіння, сапання й підгортання). Дід Петро щедро удобрював землю гноєм, особисто контролював наступ на зелені лапатах куці колорадських жуків, які ми збирали в маленькі слоїки з нафтою (щоб не вилазили), умів неймовірно швидко сапати і підгортати довжелезні рядочки сухою, перепаленою літнім сонцем землею. Щоразу, приходячи на город, дід соколиним оком озирав свою ділянку і тишився думкою, що наші бараболі — найкращі. А вони такі були найкращими, бо їх можна було їсти навіть без масла — варені чи печені, вони розсипались і танули на язичі, як скалки ризотопленої цукру.

На свято копання бараболі з'їжджалася уся родина. Спостерігаючи за дорослими, ми теж почувалися окрилено — нас багато, баба аж світиться від радості, збираючи великі, білі, наче перемиті, бараболі. Чоловіки копають мовчки, жінки швидкими рухами збирають за ними, неголосно перемовляючись. Нам, дітям, доручали не менш важливу справу — підбирати в кошачки і вудра дріб'язок, який лишався позаду. Викопані бараболі зносили на купи (великі — на плячки (картопляники), маленькі — для свиней та худоби), пізніше на подвір'ї їх розсипали на брезенті для просушування.

На полуденок баба стелила на траву ряднину, різала хліб, мастила маслом грубі скиби, зверху прикрасила канапки тоненькими кружальцями шинки, розкладала квашені огірочки й наливала в кухлики квасне молоко. Дід додотуляв самогонку і з серйозним виглядом розподіляв дорослим "по чарочці": "Дай Боже, за добрий урожай та дочекати віднині на той рік".

Сонце поволі опускалося в колгоспні сади, щоб і собі скупа-

тися в ароматі стиглих яблук, десь у селі подавала голос худоба, яку пастухи гнали додому, а наша фіра вже стояла навантажена мішками з новим урожаєм. Ми знали, що звдома чекає смачна вечеря, бабини пірїжки з повидлом, узвар з сушениці, а може, й пару грибів-голубінок, спечених на п'єці (вуйко Стах привіз сіно з лісу). Таких "делікатесів", які куштувала в цій старенькій хатині, я за все своє життя більше не їла.

Чому через стільки десятиків років пам'ять все ще не дає забути бабу Юстину і діда Петра? Їхню стареньку хату, велетенський горищ дощол, ікону величезного свята і її торбинку "на смерть"? А ще — спасівські паляниці з маком і кисіль з вишнями, який застигав в тарелях, як холодець, і який баба так любила їсти з хлібом? Донині пам'ять чітко тримає навіть запах бабиної рясної спідниці, яка пахла коровою, молоком, свіжоспеченим хлібом, узваром, медом, яблуками та кулешою зі шкварками.

Босі ноги збивали рясну росу, ми засинали під спів соловейка, нас колисали перші тумани, і нам дарували любов журавлині ключі. На цій благодатній землі закладалися наші перші скрижалі, на які життя наносило пам'ятні дати, події й імена. Ця земля дарувала нам стрижень, корінь, який міцно тримає нас на світі й сьогодні.

Любов до наших дорогеньких бабусь-дідусів — це також любов до рідної землі, до України.

Й вона залишиться з нами, поки пам'ятаємо, поки дишаємо.

Життя як воно є

Ви одужуєте, хоча вас ніхто не лікує

Мене везли на кріслі коридорами обласної лікарні.

– Куди? – запитала одна медсестра іншу. – Може, не в окрему, може, в загальну? Чому ж у загальну, якщо є можливість в окрему палату?

Сестри подивилися на мене з таким щирим співчуттям, що я здивувалася. Це потім я дізналася, що в окрему палату переводили тих, хто вмирає, щоб їх не бачили інші.

– Лікар сказав, що в окрему, – повторила медсестра.

Я заспокоїлася. А коли опинилася на ліжку, відчула спокій від того, що нікуди не треба йти, що я вже нікому нічого не винна. Я відчувала дивне відсторонення від навколишнього світу, і мені було абсолютно все одно, що в ньому відбувається. Мене нічого і ніхто не цікавило. Я отримала право на відпочинок. І це було добре. Я залишилася наодинці з собою, зі своєю душею, зі своїм життям. Пільки Я і Я. Зникли проблеми, шум, зникли метушня і жалтві питання. Уся ця біганина за миттєвом здалася настільки дрібною, порівняно з вічністю, з життям і смертю, з тим незвіданим, що чекає там, за небуттям...

І тоді завирувало навколо справжнє життя! Виявляється, це так чудово: спів птахів уранці, сонячний промінь, який повеє по стіні над ліжком, листя дерева, що махає мені у вікно, глибинно-синє небо, шуми міста, що прокидається... Господи, яке чудове життя! І я тільки зараз це зрозуміла...

– Ну і нехай, – сказала я собі. – Але ж зрозуміла все-таки. І у тебе є ще кілька днів, щоб насолодитися ним і полюбити всім серцем.

Відчуття свободи і щастя потребувало виходу, і я звернулася до Бога, адже він був до мене найближче.

– Господи! – раділа я. Мене заповнював стан спокійного щастя, умиротворення, свободи одночасно. – Дякую Тобі за те, що дав мені можливість зрозуміти, яке прекрасне життя, і полюбити його. Нехай перед смертю, але я дізналася, як чудово жити!

Окрема палата і діагноз гострий лейкоз четвертого ступеня мали свої переваги. До тих, хто вмирає, пускали всіх і в будь-який час. Рідним запропонували викликати близьких на похорон, і до мене потягнулися прощатися родичі. Я розуміла їхні труднощі: про що говорити з людиною, яка от-от помре? Яка, тим паче, про це знає. Мені було смішно дивитися на їхні розгублені обличчя.

Я раділа: коли б я ще побачила їх усіх! А найбільше на світі мені хотілося поділитися любов'ю до життя! Я веселила рідних і друзів, як могла: розповідала анекдоти, історії з життя. Усі реготали, і прощання минало в атмосфері радості. Приблизно на третій день мені набридло лежати, я почала гуляти по палаті, сідати біля вікна. Там мені лікар і влаштувала істеріку з приводу того, що мені не можна вставати. Я щиро здивувалася:

– Це щось змінить?

– Ні, – тепер розгубилася лікар. – Але вам не можна ходити. – Чому?

– У вас аналізи трупа. Ви і жити не можете, а вставати почали.

Минув відведений мені максимум – сім днів. Я не вмирала, а з апетитом їла ковбасу і банани. Мені було добре. А лікарю було погано: вона нічого не розуміла. Аналізи не змінювалися, кров капала ледь рожевого кольору, а я почала виходити в хол дивитися телевизор.

– Лікарю, а якими ви хотіли б бачити ці аналізи?

– Ну, хоча б такі, – вона швидко написала мені на листочку якісь букви і цифри.

Я нічого не зрозуміла, але уважно прочитала. Лікар подивилася на мене, щось пробубоніла і пішла.

О дев'ятій ранку вона увірвалася до мене в палату з криком: – Як ви це робите?! – Що я роблю?

– Аналізи! Вони такі, як я вам написала.

– А-а! Звідки я знаю? Та й яка різниця?

Лафа скінчилася. Мене перевели в загальну палату. Родичі вже попрощалися і ходити перестали. У палаті, крім мене, було ще п'ять активних. Вони лежали, втупившись у стіну, і похмуро, мовчки й жваво вмирили. Я витримала три години. Моя любов почала задихатися. Треба було щось терміново робити. Викотивши з-під ліжка кавун, я затягла його на стіл, нарізала і голосно повідомила:

– Кавун знімає нудоту після хіміотерапії.

Палатою поплив запах. До столу непевнено підтягнулися інші.

– І правда, знімає?

– Угу, – зі знанням справи підтвердила я, подумавши: «А холера його знає». Кавун соковито захрумтів.

– І правда, минуло, – сказала та, яка лежала біля вікна і ходила на миліях.

– І в мене... І в мене... – радісно підтвердили інші.

– А я що казала? – задоволено закивала я у відповідь. – Якось випадок у мене один був... А анекдот про це знаєш?

О другій годині ночі в палату зазирнула медсестра й обурилася:

– Ви коли реготати перестанете? Ви ж усьому поверну спати не даєте!

Через три дні лікар нерішуче попросила мене:

– А ви не могли б перейти в іншу палату?

– Навіщо?

– У цій палаті у всіх покращився стан. А в сусідній багато важких.

– Ні! – закричали мої сусідки. – Не відпустимо.

І не відпустили. Незабаром в нашу палату потягнулися сусіди, просто посидіти, поговорити, посміятися. Особливо мені подобалася дівчинка років шістнадцяти у білій

хустині, зав'язаній на потилиці вузликом. У неї був рак лімфовузлів, і мені здавалося, що вона не вміє усміхатися. А через тижень я побачила, яка у неї чарівна і сором'язлива усмішка.

А коли вона сказала, що ліки почали діяти і вона одужує, ми влаштували свято, накривши розкішний стіл, а потім навіть танцювали. Прийшовши на шум, черговий лікар очманіло дивився на нас, а потім сказав:

– Я тридцять років тут працюю, але таке бачу вперше.

Розвернувся і пішов. Ми довго сміялися, згадуючи вираз його обличчя. Було добре.

Я читала книжки, писала вірші, дивилася у вікно, спілкувалася з сусідками, гуляла коридором і так любила все, що бачила: книгу, компот, сусідку, машину у дворі за вікном, старе дерево. Лікар зі мною коловітамінами. Треба ж тільки кимось старе. Лікар мені коловітамінами. Треба ж тільки кимось старе. Лікар зі мною коловітамінами. Треба ж тільки кимось старе. Лікар зі мною коловітамінами.

– Гемоглобін у вас на 20 одиниць вище норми здорової людини. Не треба його більше підвищувати.

Здавалося, вона за щось сердиться на мене. Виходило, ніяк не могла, і вона це теж знала.

А одного разу вона мені поскаржилася:

– Я не можу вам підтвердити діагноз. Ви одужуєте, хоча вас ніхто не лікує. А цього не може бути.

Коли мене випусували, лікар зізналася:

– Так шкода, що ви йдете, у нас ще багато важких хворих.

Життя тривало. Тільки погляд на нього ставав іншим. Сенс життя виявився таким простим і доступним. Треба просто навчитися любити, і тоді твої можливості стануть безмежними, а всі бажання збудуться, якщо ти, звичайно, будеш ці бажання формувати з любов'ю. І нікого не будеш обманювати, не станеш заздрити, ображатися і бажати комусь зла. Так все просто і так все складно.

Адже це правда, що Бог є Любов. Треба тільки встигнути це згадати...

Виховна година для дорослих

Чи може ваша дитина стати генієм?

Пластичність мозку, або нейропластичність, – це здатність цього органа міняти структуру та функції відповідно до змін в організмі й навколишньому середовищі.

У книзі «Мозок, який лікує себе» відомий американський психіатр і психоаналітик Норман Дойдж розповідає про дослідження в галузі нейропластичності на прикладах людей, які змогли змінити своє життя. У книзі описуються реальні історії осіб, котрі перенесли інсульт і заново навчилися говорити й рухатися. Ця книга змінює наші погляди на мозок, який лікує себе.

Мозок, який лікує себе

Генетична схильність, яку ми успадковуємо від батьків, обмежує нас при народженні. Однак здатність нашого мозку розвиватися – безмежна. Його клітини постійно оновлюються, і для розвитку мозку людина має його стимулювати.

Нейропластичність дає змогу реалізувати потенціал, закладений при народженні людини. Генії – це не хто інші, як особистості, котрі реалізували свій потенціал. Моцарт, Ейнштейн і да Вінчі мали вроджений потенціал атомів для його реалізації. У всіх геніїв початок життя однаковий: у них були батьки, котрі сприяли розвитку їхніх талантів, а також умови, що допомогли цим людям стати тим, ким вони стали.

Як розвинути таланти дитини

Усі діти народжуються з трьома вродженими здібностями, що дають їм змогу стати генієм: здатністю мислити, навчатися й розвивати свій індивідуальний спосіб мислення й навчання.

Розгляньмо декілька порад про те, як допомогти дитині розвинути її вроджений потенціал.

1. Не витрачайте час дитини даремно. Головні фактори, що крадуть час дитини, – безглузді телепрограми, відеоігри й Інтернет. Не давайте дитині безмежного доступу до теле-

Дослідження мозку, проведені останніми роками, підтвердили дивовижний факт: людина здатна розвивати свій потенціал упродовж життя. Інакше кажучи, не все залежить від генів: важливу роль у розвитку здібностей має виховання.

візора, але й не забороняйте його дивитися. Обирайте програми на основі їх освітньої цінності. Таким же принципом керуйтеся і при виборі Інтернет-контенту.

2. Нудьга – це застережливий сигнал. Якщо дитина каже, що нудить в школі чи вдома, – це ознака того, що її творчі й інтелектуальні здібності не задіяні на повну силу. З'ясуйте причини нудьги. Поговоріть з учителем і запитайте, чи можна дати складніші завдання. Надайте змогу дитині виявляти творчі здібності вдома.

3. Заохочуйте дитину ставити запитання. Діти від природи допитливі. Якщо батьки й учителі створюють для дитини можливості для розвитку в неї цікавості й здатності мислити, вона навчатиметься краще й швидше.

4. Заохочуйте дітей досліджувати довкілля. Необхідно надати їм достатню свободу. Дітям, яких занадто опікають батьки, не вистачає стимуляції мозку. Відтак, дитина позбавлена змоги розвиватися.

5. Покажіть дитині різні можливості для

вирішення проблем. Життєві труднощі виникають постійно. Почніть із тих, з якими дитина стикається в житті: як безпечно їздити на велосипеді, як захистити себе від шкільних розбишок тощо. Заохочуйте дитину самостійно знаходити рішення. Рахуйте, але, якщо треба, пропонуйте допомогу.

6. Навчіть дитину встановлювати взаємозв'язок між предметами. Загадки й логічні ігри допомагають усвідомлювати зв'язки між предметами. Грайте з дитиною в такі ігри, загадуйте їй загадки, оскільки ці заняття розвивають її здатність до латерального мислення. Також добре допомагає розвинути нестандартне мислення дитини таке заняття, як складання пазлів.

7. Фізичні вправи підвищують пластичність мозку. Згідно з дослідженнями італійських неврологів, фізичні вправи підвищують нейропластичність мозку. Фізична активність корисна не тільки дорослим, котрі страждають від надмірної ваги. Діти, які мало рухаються й багато сидять перед екранами

телевізорів і комп'ютерів, навряд чи зможуть розвинути свої пізнавальні й соціальні навички на 100%.

8. Привчіть дитину читати. Майже всі батьки робить конкретні кроки, щоб привчити до цього заняття дитину. Важливо, щоб батьки читали дитині, поки вона сама не навчилася цього робити. Нехай навколо вашої дитини буде якомога більше цікавих книг. Щодня відводьте час на читання за участю всієї родини. Є багато цікавих книг для дітей, тому дайте дитині можливість їх читати.

9. Пильнують за успішністю дитини в школі. Нехай ваша дитина завжди знає, що ви чекаєте від неї високих оцінок.

10. Подбайте про емоційну безпеку дитини. Оточіть її батьківською любов'ю й турботою. Дайте їй малечку відчуття захищеності й стабільності. Не наражайте її на велику кількість змін (наприклад, не міняйте надто часто школи).

11. Забезпечуйте дитині можливості для розвитку. Водіть її на різні заходи: виставки, концерти тощо. Переглядайте разом із нею кінцеві фільми. Голубячі подорожі – дайте якомога більше корисної й цікавої інформації.

12. Прищеплюйте дитині правильні цінності. Світ не потребує злих геніїв. Розум, спрямований у неправильне русло, може зашкодити дитині, і тим, хто наваго до неї, позитивні цінності – любов, повага до інших, оптимізм, турботливість про слабких і прагнення бути суспільно корисним, чесність тощо – слід прищеплювати дитині з малечку.

Саме батьки та родинне виховання визначають майбутнє дитини. Кожна дитина – унікальна і може стати генієм. Для цього потрібно лише забезпечити для неї сприятливе середовище для розвитку, потрібним чином мотивувати її і наставляти.

Все буде смачно

Крутий перець: кращі рецепти страв

Поки сезон ще триває, неодмінно спробуйте чудові страви з болгарського перцю.

рошин перцю; пучечок свіжої зелені; 3-4 зубки часнику.

Приготування. Відварюємо м'ясо та квасолю. Тим часом можна помити та почистити усі овочі для борщу та приготувати засмажку. Для засмажки цибулю дрібно ріжемо, моркву натираємо на крупній тертці, перець ріжемо смужками, помідори на тертці та протираємо крізь сито. Можна використовувати томатну пасту чи домашній томатний сік. Розігріваємо у пательні олію та висипаємо цибулю. Обсмажуємо до легкої прозорості та додаємо терту моркву. Ще через кілька хвилин - солотку перець. Ще через кілька хвилин - обсмажуємо кілька хвилин, до м'якості.

Тоді додаємо томат, перемішуємо, тушуємо 2-3 хвилини та знімаємо з вогню.

Коли м'ясо та квасоля вже м'які й майже готові, час додавати інші інгредієнти. Першою всипаємо картоплю, нарізану кубиками. А поки вона варитиметься, тонко шинкуємо капусту. Коли закипить, всипаємо капусту, помішуємо, варимо 5-7 хвилин. Через кілька хвилин після закипання додаємо засмажку із цибулі, моркви, томату та солодкого перцю. Через 5-7 хвилин додаємо терту оцту або соку лимона. Далі кладемо лавровий лист, перець-горошок, подрібнений часник і зелень. Через 2-3 хвилини смачний борщ із солодким перцем готовий.

чок вершкового масла (1-2 столові ложки); 2 столові ложки сметани чи майонезу; 1-2 зубки часнику; дрібка солі; за бажанням - трохи свіжої зелені.

Приготування. Перець очищуємо, вирізаємо серцевини із насінням. Готуємо начинку. Плавляні сирки тремо на тертці із великими вічками. Додаємо м'яке вершкове масло, сіль, очищений та натертий на дрібній тертці чи пропущений через прес часник, а також сметану або майонез. Усе ретельно перемішуємо. Можна додати трохи подрібненої зелені кропу чи петрушки. Фаршируємо перець. Ставимо до холодного вогню на кілька годин. Далі різко на гарячому плиті на кружальця 0,5-0,7 см завтовшки та викладаємо на тарілку. Прикрашаємо гілочками свіжої петрушки.

яйця, в другій – панірувальні сухарики чи борошно. Обкачуємо кожну перчину в яйці, потім – у сухариках, повторюємо процедуру ще раз. Обсмажуємо.

Смачний фарширований перець

Інгредієнти: 1 кг болгарського перцю; 1 склянка рису (200 мл); 400 г м'ясного фаршу; 1-2 цибулини; 1-2 моркви; 2 столові ложки томатної пасту або 3 помідори; 2 столові ложки олії; сіль за смаком; 10-12 шт. перець-горошка чи дрібка меленого чорного перцю; 1-2 лаврові листки.

Приготування. Відварюємо рис (на 1 частину рису 3 частини води). Готуємо перець: миємо, чистимо, прополіскуємо всередині, щоб до начинки не потрапило насіння.

Цибулю очищуємо та дрібно ріжемо, висипаємо на пательню із розігрітою олією та пасеруємо, помішуючи, до напівпрозорості на невеличкому вогні. Тоді додаємо терту моркву та продовжуємо обсмажувати 2-3 хвилини. Коли морква стане м'якою, половину до другої половини додаємо томатну пасту чи терті помідори. Тушуємо 2 хвилини та знімаємо з вогню. Підливка готова.

Для начинки змішуємо рис, фарш і моркву з цибулею, посоливши та поперчивши за смаком. Ретельно вимішавши начинку, щільно наповнюємо перець. Кладемо у кастрюлю, на денце якої наливаємо трохи води.

Викладаємо перець у 2-3 шари, накриваємо кришкою та готуємо на середньому вогні приблизно 35-40 хвилин, поки перець стане м'яким. Тоді викладаємо зверху підливу, додаємо трохи солі, лавровий лист, перець-горошок та тушуємо ще 5 хвилин.

Найкраще подавати зі сметаною. Смачного!

Чушки Бюрек

Інгредієнти: 8 шт. солодкого перцю; 200 г бринзи чи сиру; 2 яйця для начинки та 2 — для панірування; 100 г борошна чи панірувальних сухариків; 4 столові ложки олії; сіль за смаком, перець мелений, зелень кропу чи петрушки.

Приготування. Очищуємо перець від насіння та хвостиків, розкладаємо на протівні та запікаємо за температури 200 градусів протягом півгодини, поки перець стане м'яким.

Далі обдаємо холодною водою, аби швидше охолов та легше чистився від шкірки. Тоді знімаємо тонку шкірку.

Робимо начинку. Бринзу тремо на великій тертці, а сир розминаємо виделкою. Додаємо 2 яйця, солимо, перчимо, можна додати трохи подрібненої зелені. Перемішуємо та наповнюємо начинкою перець.

Підготуємо дві тарілки: в одній – два збиті

Болгарський перець, фарширований плавленим сирком

Інгредієнти: 3 середніх болгарських перці різного кольору; 3 плавлених сирки; шматок

Печений перець із часниковою підливкою

Інгредієнти: 6-7 шт. болгарського перцю; 2 чайні ложки олії; ¼ чайної ложки солі; дрібка меленого чорного перцю; 1 столова ложка оцту 9%; 1 столова ложка кип'яченої води; 3-4 зубки часнику; зелень петрушки.

Приготування. Перець не треба чистити від насіння. Миємо, обсушуємо, викладаємо на лист, змащений олією, поміщаємо в розігріту духовку. Запікаємо півгодини за температури 180 градусів. Через 15 хв. від початку випікання акуратно перевертаємо перець на другий бік. Можна запекти на вугіллі від вогнища, загорнувши у фольгу.

Готуємо підливу. Змішуємо воду, оцет, сіль та перець, додаємо подрібнений часник, олію, перемішуємо. Обережно очищуємо перець від тонкої шкірки, вчмуємо у підливу або поливаємо в тарілці і посипаємо подрібненою зеленню петрушки та смакуємо.

Червоний борщ із болгарським перцем

Інгредієнти на 3 л каструлю: 200-300 г м'яса; півсклянки квасолі; 3-4 середні картоплини; 1 середня морква; 1 цибулина; 2-3 шт. солодкого перцю; 1 невеликий буряк; ¼ середнього чи 1/2 маленького качана капусти; 2-3 столових ложки олії; 2-3 помідори чи 2-3 столові ложки томатної пасту; 1 столова ложка солі; 1 столова ложка оцту 6-9% чи лимонного соку; 1-2 лаврові листки; 8-10 го-

Дитячий майданчик

Осінь пензлика взяла

Найгарніша пора

У кожної людини є улюблена пора року. Хтось любить зиму, бо взимку ми святкуємо Різдво та Новий рік. Хтось — весну, адже тоді природа оживає. Дехто любить літо за початок канікул, відпусток, морського відпочинку та подорожей. А дехто любить осінь, особливо, якщо вона тепла.

Осінь — це час збору врожаю. В цей період овочі й фрукти є найсмачнішими, за літо вони набирають сонячної енергії, а восени віддають її людині. Господині активно займаються заготівлями на зиму: варять варення, компо-

ти з фруктів і ягід, маринують і солять грибочки. Фермери збирають на полях урожай. Неповнюють сховища зерном — пшеницею, житом, ячменем, гречкою. Недарма кажуть: «Восени й горобець багатий».

Першого вересня школярі відзначають День знань. Для першокласників це дуже важлива подія. Для випускників настає фінальний етап навчання в школі. Цей навчальний рік вони повинні добре закінчити, щоб продовжити подальше навчання та отримати потрібну спеціальність. На початку жовтня всі школярі вітають своїх улюблених педагогів з Днем учителя.

Осінь не зведе радує нас сонячною погодою. Настає сезон дощів, люди ховаються у свої домівки. Але як цікаво спостерігати за зливою чи грозою з вікон затишного будинку! І як приємно читати книги та засинати під дощ, що монотонно стукає по підвіконню.

Восени є цікава пора — бабине літо. Достеменно невідомо, звідки походить ця назва. Можливо, так назвали ці теплі дні тому, що в таку погоду бабусі ще могли посидіти на призьбах і погрітися на сонці.

Ось така вона — чарівна осінь.

Осінь пензлика взяла,
Малювати почала.
У білорой берізки
Золотила довгі кіски.
Став багряним колір чуба
В мудрого дідуся-дуба.
Дві сестрички, дві осички,
Стали жовті, мов лисички.
А докруг, докруг травиця
Тихо-тихо золотиться.

Ось палахкотять калина,
Горобина і шипшина.
Не вгаває щедра осінь,
А малює неба просинь.
Ще — тоненькі павутинки,
Сірий дощик і хмаринки...
Пензлик біга без упину —
Гарна в осені картина.

Марія Пономаренко.

Кросворд

Розгадавши кросворд, дізнаєтесь, як називається головний герой української народної казки.

1. Морква, біб і цибулина, Бурячок і капуста. Ще й картопля — шусть у горщик. Ну й смачний ми зварим ...!
2. До неба піднявся, У хмарці сховався. Від блискавки-грому Покинув додому. На землю спустився — На краплі розбився.
3. Хоч не солодкий, та дуже смачний, Хоч і дешевий, проте дорогий, Сядем обідати — він на столі, Люблять його і — дорослі, й малі.
4. Я блискачка, тоненька, Маю вічко маленьке, За собою несучу Довгу-довгу косу.
5. Глянь, який поважний пан — Фіолетовий жулан. Хто ж цей пан? Це ...
6. Два кружечки, два гачечки З'єднані до пари, Осідали ніс і вуха. Що це? ...
7. Дерев'яні хлопці У малій коробці Полягали спати. Не треба чіпати! Бо вони як граються, То вогнем займаються.

Вір, але перевір

Тепла осінь — бути довгій зимі.
Пізній гриб — пізній сніг.
Грім у вересні — на теплу осінь.

Багато жолудів на дубі — на теплу зиму.
Багато ягід горобини — осінь буде дощова,
мало — суха.